

Hør godt efter...

Børn og unges oplevelser af kommunale sagsforløb i sager om vold og overgreb

Indledning

Baggrund for projektet

Vold mod børn er ulovligt og kan have dybt skadelige fysiske, psykiske, sociale og læringsmæssige konsekvenser langt ind i voksenlivet. Alligevel peger flere undersøgelser på, at der stadigvæk er mange børn i Danmark, der udsættes for vold i deres nære relationer.

Når der opstår mistanke eller viden om, at et barn eller en ung udsættes for vold, er kommunerne lovmæssigt forpligtede til at gribe ind. For at sikre, at børn og unge får den nødvendige hjælp, har alle landets kommuner et lovpligtigt beredskab, som beskriver, hvordan de arbejder med forebyggelse, opsporing og håndtering af sager, hvor der er bekymring, mistanke eller viden om vold mod børn.

En undersøgelse af kommunernes praksis på området har imidlertid dokumenteret en række udfordringer og mangler i kommunernes håndtering af sager, hvor der er bekymring, mistanke eller viden om vold mod børn og unge ⁽¹⁾. Disse tæller bl.a. uens praksis og mangel på systematik, viden og inddragelse af børn og unges perspektiver i håndteringen af voldssager. Hertil kommer, at der samtidig mangler undersøgelser, der belyser børnenes eget perspektiv på den kommunale praksis i sager om vold mod børn.

Det indebærer en risiko for, at børn og unge som er udsat for vold og dermed i ekstremt sårbare situationer, ikke tilbydes den rette eller tilstrækkelige hjælp - og svigtes af det kommunale system, der skal hjælpe dem.

Red Barnet har derfor igangsat projektet 'Børneliv uden vold' med afsæt i børnenes stemmer og i samarbejde med tre partnerskabskommuner og Ole Kirks Fond.

Formål med projektet

Målet med 'Børneliv uden vold' er at udvikle og implementere en kommunal indsatsmodel, der sikrer, at de børn der udsættes for vold fra deres nærmeste får rettidig og højt kvalificeret hjælp.

Formålet med projektet er, at børn og unge mellem 0-17 år oplever at blive hørt og får styrket deres rettigheder, hvis de har eller har haft en kommunal sag om bekymring, mistanke eller viden om vold i nære relationer. Derfor skal det være børns viden og erfaringer, der danner grundlag for at udvikle, afprøve og implementere en indsatsmodel, som skal styrke den kommunale sagsbehandling.

Projektet sætter fokus på kommunernes *håndtering* på myndighedsområdet. Håndtering forstås i denne sammenhæng, som den måde kommunens myndighedsafdeling agerer på, fra de modtager en underretning med en bekymring, mistanke eller viden om, at et barn har været udsat for vold i nære relationer, til de eventuelt iværksætter en foranstaltning for barnet eller sagen afsluttes. Projektet løber over fire år i to faser – en analysefase og en pilotfase.

Denne rapport

Denne rapport er den første af to rapporter i analysefasen. Nærværende rapport er for delanalyse 1 om børnenes perspektiver, og herefter vil følge en rapport for delanalyse 2 om kommunernes praksis. Begge delanalyser udføres af Epinion.

(1) Socialstyrelsen/Deloitte (2019) Analyse af kommunernes praksis på overgrebsområdet

Forord

Formål med delanalyse 1

Formålet med nærværende delanalyse 1, er at udarbejde en dybdegående analyse og kortlægning af barnets vej gennem det kommunale system med udgangspunkt i børnenes perspektiver. Både dataindsamlingen og analysen er gennemført med særligt fokus på børnenes oplevelser og erfaringer for at sikre, at børnenes stemme kommer tydeligt til udtryk og bliver fundamentet for analysen.

Analysen skal bruges som vidensgrundlag for det videre arbejde med at udvikle en kommunal indsatsmodel i projektets næste fase.

Hvem er målgruppen?

Den primære målgruppe for projektet er børn og unge i alderen 0-17 år, der har eller har haft en kommunal sag vedr. bekymring, mistanke eller viden om, at de er eller har været udsat for vold i nære relationer. Det gælder alle former for vold herunder fysisk, psykisk og seksuel vold.

Datagrundlag for analysen

Analysen baserer sig på en række datakilder:

- 24 personlige kvalitative interviews med børn og unge ml. 10-17 år, der har eller har haft en kommunal sag vedr. bekymring, mistanke eller viden om vold i nære relationer.
- Seks kvalitative interviews med forældre til børn, der er blevet interviewet.
- Kvalitative interviews med fem fagpersoner fra samarbejdsorganisationer, der har bidraget til at formidle kontakt til mulige interviewpersoner.
- Analyse af 15 anonymiserede sagsakter fra de tre samarbejdskommuner.
- Desk research om lovgivning, kommunal praksis mv.

Detaljer om metode og datagrundlag kan findes i metodebilaget til sidst i rapporten.

Forbehold og opmærksomhedspunkter

I gennemførelsen af børneinterviewene blev det klart, at børnenes erindringer og viden om deres sag varierer fra barn til barn. Nogle børn husker kun meget få, overordnede elementer fra deres sag, andre husker mange, mere detaljerede elementer. Derudover er børnenes erindringer som oftest ukronologiske, hvilket ikke gør det muligt at opridsede et tidsmæssigt retvisende forløb på baggrund af børnenes fortællinger, hvis vi skal være tro mod børnenes oplevelser.

I forlængelse heraf kan børnene i mange situationer heller ikke beskrive, hvilken rolle, ansvar eller tilhørsforhold den enkelte voksne, de omtaler, har. I mange tilfælde ved vi derfor ikke, om de taler om en kommunal socialrådgiver eller ej. I analysen har vi derfor valgt at inkludere alle børnenes oplevelser med 'voksne', da mange konklusioner ikke afhænger af den voksnes ansættelsesforhold, men måden de møder barnet på - fx når børnene foretrækker voksne, 'der lytter', når man taler med dem.

Vi har undervejs i rapporten prioriteret at inddrage børnenes positive såvel som negative oplevelser i forbindelse med deres sagsforløb. Det gør vi for at være tro mod børnene og give et nuanceret billede af sagsforløbet. Desuden har vi haft blik for de positive historier for at kunne sammenfatte anbefalinger, der bygger på børnenes egne oplevelser og perspektiver.

Endeligt er vi opmærksomme på, at barnets lov der er trådt i kraft pr. 1. januar 2024, sætter nogle andre lovmæssige rammer end tidligere. I analysen må vi dog forholde os til rammerne, som de var under børnenes sag, men vi redegør løbende for barnets lov, hvor det vurderes relevant.

Læsevejledning og tak

Læsevejledning

Først opsummeres analysens hovedkonklusioner, og det illustreres, hvordan barnet oplever deres egen livsverden under et sagsforløb. Herefter følger børnenes egne råd til, hvad de voksne i kommunen kan gøre, hvis andre børn kommer i samme situation som dem selv.

Rapporten er herefter inddelt i fem temaer, som gennem analysen af børnenes perspektiver er af særlig vigtig karakter i sagsforløbet:

1. Det første møde
2. Relation mellem barn og socialrådgiver
3. Sagsmøder i børnehøjde
4. Rettigheder og medbestemmelse
5. Et helt sagsforløb

De fund, der ikke relaterer sig direkte til børnenes oplevelser og erfaringer i forløbene, er samlet i kapitlet *yderligere fund*. Afsnittet har til formål at inddrage fund fra analysen, der er mere perifære til projektets problemstilling, men samtidig rejser nye spørgsmål af relevans for området. Afslutningsvis redegøres der for metode og datagrundlag i metodebilaget.

Citaterne i rapporten er pseudonymiseret og alderen justeret af hensyn til de interviewpersoner, hvis deltagelse alene har gjort denne analyse mulig.

Undervejs i rapporten er der også inddraget udklip fra tegninger, der blev tegnet under interviews med børnene. Nogle af tegningerne er tegnet af børnene selv (børnetegning), mens andre er tegnet af interviewerens baseret på barnets forklaringer af motiver.

Tak

Denne rapport tager udgangspunkt i og baserer sig på børn og unges oplevelser, tanker, fortællinger og erfaringer om deres sagsforløb, som de har delt med Epinions konsulenter. Vi vil derfor gerne sende en stor tak til alle de modige og seje børn og unge, der har talt med os og delt deres historier. Vi kunne ikke have lavet analysen uden jer!

Vi vil også gerne takke børnenes forældre, som har hjulpet med at forberede børnene, gøre dem trygge i interviewsituationen og også selv har stillet op til opfølgende spørgsmål og interviews.

Kontakten til forældrene og børnene var aldrig blevet etableret, hvis det ikke havde været for de mange samarbejdsorganisationer, der har hjulpet os med at skabe kontakt samt vejlede og guide om opmærksomhedspunkter, faldgruber mv.

Endeligt vil vi sige tak til de tre samarbejdskommuner, der indgår i projektet, og som til delanalyse 1 har været behjælpelige med at indhente anonymiserede sagsakter til analysen.

Indholdsfortegnelse

Kapitelloversigt	s.6
Sagsforløbet – set fra barnets perspektiv	s.7
Hovedkonklusioner og anbefalinger	s.8
Børnenes gode råd	s.10
Tema 1: Det første møde	s.13
Tema 2: Relation mellem barn og socialrådgiver	s.20
Tema 3: Sagsmøder i børnehøjde	s.29
Tema 4: Rettigheder og medbestemmelse	s.44
Tema 5: Et helt sagsforløb	s.51
Yderligere fund	s.60
Metodebilag	s.64

Kapiteloversigt

1. Det første møde

Mange børn og unge oplever, at det første møde med kommunen er overvældende og nogle gange grænseoverskridende, og at der er meget på spil. Børnene står ofte i en loyalitetskonflikt mellem deres forældre og frygter for mødets konsekvenser – nogle er bange for at såre mor/far, mens andre frygter, at de vil blive fjernet fra hjemmet. Børnene er også bevidste om og bekymrede for, at de vil blive konfronteret med mors/fars reaktioner, når de kommer hjem igen.

2. Relationen mellem barn og socialrådgiver

Mange børn savner en god, tryk og tillidsfuld relation til deres socialrådgiver. Når relationen mangler, bliver sagsforløbet mindre trykt og svækker barnets mulighed for at dele sine behov og følelser. Samtidig oplever mange børn flere skift i socialrådgivere, hvilket betyder, at der i løbet af en sag typisk vil være forskellige 'fremmede' voksne, som barnet skal dele sin historie med.

3. Sagsmøder i børnehøjde

Børnene oplever, at kommunikation i 'børnehøjde', herunder tydelig rammesætning omkring mødets formål, brug af rekvisitter og trygge fysiske omgivelser skaber de mest trygge og rare møder. Børnene værdsætter også, når de får mulighed for at 'godkende' mødets output, så det sikres, at socialrådgiver og barn er enige om, hvad barnet har sagt og ønsker.

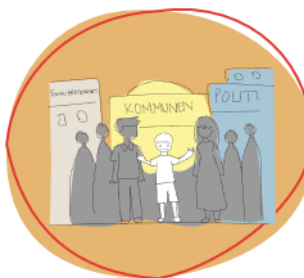
4. Medbestemmelse og rettigheder

Børnene efterspørger medbestemmelse og indflydelse i deres sagsforløb fx i forhold til beslutninger om deres fremtid, bopæl eller samvær med forældre. De sætter stor pris på, når der bliver lyttet til deres ønsker. Nogle børn mangler viden om deres rettigheder til møderne, herunder retten til en bisidder i børnesamtaler, retten til ikke at udtale sig eller retten til at skifte mening.

5. Et helt sagsforløb

Børnene har svært ved at forstå deres sag som 'helhed', herunder hvad næste skridt i sagen er, hvornår barnet hører fra socialrådgiveren igen, og hvem barnet skal kontakte ved spørgsmål. Uklarhed kan forårsage mange tanker og bekymringer hos barnet, som barnet står alene med mellem møderne. Desuden oplever nogle børn, at de modtager afgørelser i deres sag på en u hensigtsmæssig måde fx fra en forælder, de ikke ønsker kontakt med, og flere børn efterspørger muligheden for at kunne stille spørgsmål til afgørelsen og dens betydning.

Sagsforløbet – set fra barnets perspektiv

Børnene møder mange forskellige myndigheder og personer i deres sagsforløb, og nogle oplevelser står mere klart for dem end andre. For børnene huskes forløbet sjældent som en strengt kronologisk proces men mere som et sammensurium af møder, personer, bygninger og følelser. Tegningen neden for er et forsøg på at illustrere, hvordan mange børn oplever deres sagsforløb.

Rapporten er af denne årsag ikke struktureret efter et kronologisk sagsforløb, men efter de tematikker der har stået tydeligst frem, når vi har talt med børnene.

Hovedkonklusioner på baggrund af interviews med børn og fagpersoner

1. Det første møde

- Mange børn husker ikke deres første møde med det kommunale system, og starten på sagsforløbet er ofte utydelig
- Mange af de børn, der husker det første møde med kommunen, husker det som overvældende, grænseoverskridende og sårbart og forbinder det med en følelse af at blive 'afhørt'
- Børnene er ofte fanget i en loyalitetskonflikt over for forældrene og frygter for mødets konsekvenser

2. Relation mellem barn og socialrådgiver

- Børnene har generelt svært ved at huske detaljer om deres socialrådgiver – og nogle børn er usikre på, om de overhovedet har en socialrådgiver
- Gode oplevelser med socialrådgivere skyldes ofte de menneskelige kvaliteter hos den enkelte voksne, som børnene lægger vægt på såsom nærvær, empati og oprigtig interesse
- Skift i socialrådgivere, manglende tid og tjeklister til sagsmøder er en barriere for relationsdannelsen mellem barnet og socialrådgiveren

3. Sagsmøder i børnehøjde

- Børnene er ofte i tvivl om formålet med deres sagsmøder, og det skaber utryghed
- Flere børn oplever grænseoverskridende møder med følsomme spørgsmål og procedurefokuserede voksne
- Mange børn forstår ikke de voksen-ord, der bruges til sagsmøder
- De fysiske rammer og rekvisitter har betydning for børnenes tryghedsfølelse og udtryksmuligheder under sagsmøder
- For de børn, der oplever at føle sig misforstået eller savner opfølgning på og efter møderne, påvirkes tilliden til de voksne, der skal hjælpe dem

4. Medbestemmelse og rettigheder

- Børnene oplever sjældent, at de får oplyst deres rettigheder i samtaler med kommunen
- Børnene føler sig ofte overset i beslutningsprocessen om deres sag, hvilket efterlader dem nervøse og bekymrede for samtaler med kommunen
- For de børn, der oplever, at deres grænser overskrides, fx ved ikke at respektere når børn siger fra i samtalen, skades deres forhold og tillid til systemet

5. Et helt sagsforløb

- Børnene forstår ofte ikke deres sagsforløb, og det fører til tvivl og nervøsitet
- Det gode sagsforløb udfordres af uklarhed om forløbet, skiftende socialrådgivere og lange ventetider i sagen fx ift. tilbagemeldinger, mellem møder osv.
- Nogle børn oplever, at afgørelser i deres sager overbringes på u hensigtsmæssige måder, der ikke giver anledning til at få stillet eller besvaret spørgsmål

Anbefalinger på baggrund af hovedkonklusioner

1. Det første møde: Prioriter relationsdannelsen fra første møde og tydeliggør, at socialrådgiver er på barnets side ved at fortælle om formål, socialrådgiverens rolle og næste skridt

- Uformel smalltalk i starten af mødet fx om barnets interesser kan være med til at løsne stemningen op og få det til at føles mindre som en 'afhøring'
- Del gerne lidt om dig selv, så du ikke er en helt fremmed for barnet
- Vær tydelig omkring, at du er her for at hjælpe barnet, og at du vil barnet det bedste
- Fortæl så vidt muligt barnet, hvad mødet kan have af mulige konsekvenser

2. Relation mellem barn og socialrådgiver: Invester tid til at skabe gode relationer til barnet og vis dem, at du er nærværende og engageret i barnet som individ – ikke kun sagen

- Vis interesse i barnet som individ ved at spørge ind til fx fritidsaktiviteter, venner og skole
- Prioriter så vidt som muligt, at barnet har en gennemgående socialrådgiver, så barnet får mulighed for at opbygge en tryk relation
- Forklar barnet, hvorfor de skifter socialrådgiver, og hvem der er ny kontakt i tilfælde af udskiftning

3. Sagsmøder i børnehøjde: Brug elementer som børnebrev, 'børnesprog', fysiske rekvisitter og klare rammer til at forbedre barnets oplevelse af møderne

- Prioriter kompetenceudvikling til socialrådgivere i at tale med børn i sårbare situationer
- Giv gerne barnet en notesbog med hjem mellem møder, hvor det kan notere sine oplevelser og tanker
- Skab møder i børnehøjde med elementer som børnebrev, 'børnesprog', fysiske rekvisitter og børnevenlige fysiske rammer
- Skab møder med tydelig rammesætning, afslut møder med at afstemme med barnet, om deres udtalelser er forstået rigtigt og giv barnet information om det videre sagsforløb

4. Medbestemmelse og rettigheder: Klæd barnet bedre på til at kende sine rettigheder, udøve indflydelse og handle ved uenigheder – i børnehøjde

- Forklar barnet i børnehøjde, at de har ret til at sige fra og stoppe samtalen, hvis den føles ubehagelig
- Brug teknikker og redskaber til at hjælpe barnet med at udøve sine rettigheder under samtalerne, fx ved hjælp af stop-skilte eller aftalte pauser

5. Et helt sagsforløb: Forklar barnet, hvad der skal ske, giv tilbagemeldinger til barnet løbende og sikr gode overdragelser ved skift i socialrådgiver

- Kommuniker så klart som muligt til barnet om, hvad det kan forvente, der sker efter mødet.
- Vær til rådighed, når barnet får afgørelser i sin sag, så det kan stille spørgsmål og får mulighed for at få forklaringer i børnehøjde

Børnenes gode råd

Børnene har mange gode forslag til et mere trygt og hjælpsomt sagsforløb...

Skab en følelse af, at samtalen er frivillig

At lytte bedre, og gøre alt det de kan for at hjælpe

At man får fortalt, hvad der kommer til at ske og sådan noget.

Lyt til børnene og respekter deres grænser, når de siger fra

Det kan hjælpe at lege de ting, der er sket derhjemme

Lytte bedre til børnene end til forældrene. Han benægtede (voldsudøver). Men det hele var så rigtigt. Der fandt de først ud af i slutningen af sommerferien, at det var rigtigt, det jeg havde sagt

Lidt mere af de samme i stedet for sådan at skifte hele tiden med personer, tror jeg. Jeg tror, det ville være lidt lettere

Skab et behageligt rum med siddepladser og pynt, der gør det hjemligt

Det første møde skal være, hvor man lærer hinanden at kende

De voksne skal forklare, hvad man skal tale om. De skal være bedre til at forklare, hvad de mener

Ikke at blive sendt hjem til sin far mod sin vilje, men at de voksne i kommunen lytter til ens ønske

Voksne, der taler med børnene om deres situation, skal være nogle, der kender børnene og nogle, som børnene er trykke ved

Sige og mene at de vil hjælpe, og fortælle hvad konsekvenser kan være

Lytte
Øjenkontakt
Forklare ting

Lave en aktivitet eller gå tur eller spille spil sammen mens man snakker. Eller lave noget sjovt sammen.

Lyt og snak som en ven

...og hvordan de voksne i kommunen kan hjælpe andre børn, der har været udsat for vold

Tema 1: Det første møde

Øhm... Altså i starten var jeg forskrækket og lidt bange, fordi jeg troede, jeg ville blive taget væk fra min familie, sådan.. Plejefamilie, men det var det så ikke... Vi snakkede bare og så ja.. Altså, jeg var bange og chokeret, for jeg vidste ikke rigtig ordentligt, hvad der skete

Daniella, 11 år

Det første møde med det kommunale system er overvældende, og børnene oplever, at der er meget på spil

Indledning

Tema 1 omhandler barnets første møde med det kommunale system i forbindelse med deres sag. Det første møde er udvalgt som tema, da analysen viser, at dette møde ofte er præget af forvirring, tvivl og indre konflikt for barnet. I temæet beskriver vi først, hvordan børnenes hukommelse om det første møde kan være begrænset. Herefter, hvordan mødet for nogle opleves som en afhøring, og endelig hvordan børnene ofte frygter mødets konsekvenser både i sagen og derhjemme.

Opmærksomhedspunkter

I kapitlet tager vi udgangspunkt i det møde, som børnene selv husker som det første. For børnene er begrebet 'kommune' abstrakt, og det er uklart for mange børn, hvilke af de voksne i deres sag, der repræsenterer 'det kommunale system'. Vi har valgt at inddrage det første møde, barnet selv kan huske i analysen, da mange af pointerne knytter sig mere til barnets oplevelse af situationen end hvilken myndighed, de har talt med. På den måde lægger vi vægt på at forstå barnets oplevelser og følelser fra deres eget oplevede første møde med 'systemet'.

Lovgivning på området

En børnesamtale på baggrund af en underretning vil for nogle være anledning til barnet eller den unges første møde med det kommunale system. Kommunen kan gennemføre en børnesamtale i forbindelse med vurderingen af underretninger, hvis der allerede er igangsat indsatser, og hvis der er tale om underretning om overgreb, så skal samtalen finde sted, jf. barnets lov § 137, stk. 2 og 3. Børnesamtalen kan foregå uden samtykke fra og tilstedeværelsen af forældre, og ved underretning om overgreb, når mistanken retter sig mod en af forældrene, skal dette være tilfældet, for at sikre, at forældrenes tilstedeværelse ikke spænder ben for, at barnet kan tale frit. I vejledningen til servicelovens § 155 (delvejledning 1 af 6 til barnets lov, pkt. 18) angives det, at kommunen skal være opmærksom på at afholde samtalen i trygge rammer, såsom et børnevenligt indrettet lokale eller et sted, hvor barnet føler sig tryk, fx dagtilbud eller skolen. Det fremhæves desuden i delvejledning 1 af 6 til barnets lov, pkt. 18, at barnet eller den unge med fordel kan inddrages i valget af lokale.

For andre børn eller unge vil det første møde med det kommunale system ske i forbindelse med, at der skal afholdes en samtale, inden der træffes afgørelser, som berører barnet eller den unge, jf. servicelovens § 48 (barnets lov § 5, stk. 3). Desuden fremhæves det, at medvirken skal tilrettelægges ud fra barnet eller den unges individuelle behov og forudsætninger, jf. vejledning til servicelovens § 48 (delvejledning 1 af 6 til barnets lov, pkt. 40).

1.1 Mange børn har ikke en erindring om, hvem de har talt med under deres første møde med kommunen

Børnene husker generelt meget lidt fra det første møde med det kommunale system. Mange husker ikke, hvem de har talt med fx personens navn, udseende eller 'rolle', og de har også svært ved at genkalde, hvornår og hvor mødet fandt sted, og hvad formålet var.

Det er generelt uklart for børnene, hvem der er fra 'kommunen' og hvilke af de voksne i deres sag, der repræsenterer 'det kommunale system'. Ofte vil børnene primært kunne huske og fortælle om voksne, de har haft en tættere og mere længerevarende relation til undervejs i forløbet, og voksne som har været en del af deres dagligdag fx i skolen, klubben eller på et krisecenter.

Når børnene spørges ind til deres sagsforløb, og hvordan det hele startede, har de svært ved at huske sagens forløb kronologisk, og derfor kan de nemt forveksle fx det første møde med et senere møde. I nogle tilfælde kan de beskrive mødet med en psykolog eller en børnerådgiver, og i andre tilfælde tager de udgangspunktet i andet eller tredje møde med kommunen – men som er det første, der falder barnet ind.

”

Jeg kan ikke rigtig huske noget første møde... Den eneste jeg kan huske er Pernille... Hun arbejdede på det sidste krisecenter, vi boede på, og hun hjalp mig meget.

Kamil, 11 år

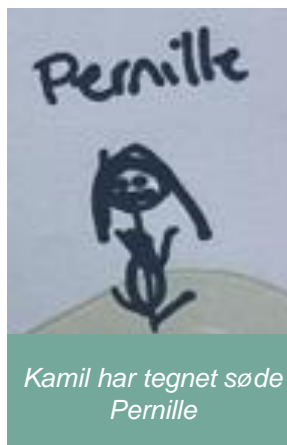
Børnenes manglende erindring skyldes ifølge dem selv bl.a., at de ofte kun har mødt den pågældende voksne én gang, og at de typisk har mødt mange andre voksne fra kommunen sidenhen. Det gør, at møderne med voksne ofte 'flyder sammen' for børnene og kan være svære at skelne fra hinanden. For nogle børn ligger det første møde derudover flere år tilbage, fordi de har haft en sag hos kommunen, fra de var helt små

Selvom børnene typisk ikke husker *hvem*, de har talt med under deres første møde, kan nogle af børnene genkalde sig *følelserne* fra det første møde med det kommunale system. Børnene fortæller, at oplevelsen var præget af nervøsitet og frygt for hvilke konsekvenser mødet kunne få. Dette uddybes i senere afsnit.

”

Jeg kan ikke rigtig huske vores første sagsbehandler... Kan bare huske, at hun var lidt gammel.

Alexander, 15 år

1.2 Børnene kan føle sig 'afhørt' til det første møde med kommunen, og de fleste oplever, at det er svært at svare på private spørgsmål

Nogle af børnene husker dog tydeligt deres første møde i sagen. Det er typisk, hvis mødet enten foregik for relativt nylig, eller fordi det har været en særlig positiv eller negativ oplevelse.

Flere børn beskriver, hvordan det første møde var overvældende og grænseoverskridende. Oplevelsen er præget af, at alt er nyt for barnet – både sagen, socialrådgiver og det fysiske rum fx på krisecenteret, kommunen eller familieretshuset. Det gør det ekstra svært for børnene at åbne op om deres oplevelser. Nogle har måske ikke et sprog til at beskrive deres følelser og tanker og for størstedelen kræver det tid og tryghed, før de kan åbne sig op.

Nogle børn og unge beskriver, hvordan det kommer som et chok, at de skal tale med kommunen. Det gør sig særligt gældende i tilfælde, hvor fx en søskende har nævnt vold i hjemmet i skolen, og så har en lærer overhørt det og lavet en underretning. I de tilfælde har nogle af børnene oplevet, at de skulle ind på kommunen helt uventet og 'ud af det blå', og at de slet ikke har haft tid til at forberede sig inden mødet.

Når mødet med kommunen kommer uventet, kræver det enormt meget af barnet at omstille sig til at skulle svare på spørgsmål, som kan opfattes personlige og grænseoverskridende.

Nogle børn og unge beskriver, at det føles som om, at den voksne gennemgår en tjekliste med spørgsmål, der skal besvares, og at der ikke er tid til at skabe trygge rammer i form af fx smalltalk og en hyggelig lokation. De føler sig udspurgt om personlige ting, som de har svært ved at svare på. Andre beskriver, hvordan de godt forstår, at kommunen er nødt til at spørge ind til forskellige private ting, og at de egentlig gerne vil fortælle, men at det kan være svært at åbne op over for en fremmed person og sætte ord på deres tanker og følelser.

Nogle børn har positive første møder med kommunen og socialrådgiveren, hvor de føler sig lyttet til og støttet. Børnene beskriver her socialrådgiveren som et roligt menneske, der har taget sig tid til at spørge ind til barnets interesser og samtidigt fortalt personlige ting om sig selv, for at lære hinanden bedre at kende. Dette gør samtalen mere behagelig, selvom det stadig kan være svært at svare på personlige spørgsmål. Enkelte børn har en bisidder med til mødet, hvilket kan gøre oplevelsen mere tryk.

Samlet set viser både positive og negative oplevelser, at sagsbehandlerens tilgang og relationelle arbejde har indflydelse på børnenes første møde med kommunen.

”

Jeg var oppe og træne, og så ringer min søster og siger, vi kommer og henter dig. Vi skal over og snakke med kommunen. Du skal være klar om 10 min. Jeg var helt i chok. Fordi jeg vidste jo godt, at det havde været et problem derhjemme i lang tid. Men ja, jeg var slet ikke forberedt.

Denice, 16 år

”

Hun var ikke rar, hun stillede grænseoverskridende spørgsmål om min far, og hun stillede personlige spørgsmål, som jeg ikke havde lyst til at svare på.

Ayse, 11 år

1.3 Børnene er bange for mødets konsekvenser, når de taler med kommunen for første gang

Ofte forstår børnene ikke det præcise formål med det første møde med kommunen, men mange børn har alligevel en tydelig følelse af, at der er 'noget på spil'.

De fleste børn er derfor også nervøse for, hvilke konsekvenser mødet med kommunen kan få for deres liv og familie. Bekymringerne handler enten om, at barnet er bange for at risikere at komme i plejefamilie eller på børnehjem eller om frygten for, at de siger noget, som kan såre eller gøre forældrene sure. Børnene er også nervøse for, hvilke reaktioner de vil blive konfronteret med, når de kommer hjem igen.

Inden det første møde med kommunen får nogle børn samtidig pålagt et stort ansvar af forældrene ved at blive fortalt, hvor galt det kan gå, hvis de er ærlige. Børnene kan få skældud, hvis der bliver sagt ting til mødet med kommunen, som forældrene ikke vil have, fx at barnet "ikke skal rende rundt og fortælle, han [far] er alkoholiker" (sagsakt 2, s 85). Dette er med til at lægge et ekstra pres på barnet, der allerede er i en svær og udsat position.

”

Kan du huske, hvordan du havde det?

Øhm. Jeg føler ikke, at jeg fik sagt alt. Fordi at jeg var sådan meget i starten med, at jeg ikke rigtig gad sige noget, så fortrød jeg, at jeg ikke sagde noget.

Lisa, 11 år

Uanset hvor dårligt barnet har det derhjemme, fylder bekymringerne omkring, hvad ærlighed over for den fremmede voksne kan få af konsekvenser. Særligt når der er et højt konfliktniveau, og når barnet føler sig splittet mellem forældrene, kan mødet med kommunen opleves som en situation, hvor barnet bliver fanget i en loyalitetskonflikt. Her kan barnet have ekstra svært ved at fornemme egne ønsker, behov og følelser. Flere børn fortæller derfor også, at de har været meget stille til de første møder med kommunen.

Fagpersonerne genkender og italesætter børnenes frygt for mødets konsekvenser. De fortæller, hvordan børnenes loyalitet over for forældrene vejer tungere, end hvordan de selv har det, og hvad de selv ønsker.

”

Børnene er jo oftest helt klare på, at 'det, jeg siger, har en konsekvens for dem, jeg elsker, så det bliver sværere for mig at sige det, og det bliver endnu sværere at sige det til en, jeg ikke kender særligt godt (...)

Jeg hører rigtig mange børn, der får at vide, at der vil ske noget forfærdeligt, altså far vil begå selvmord eller komme i fængsel, så de får pålagt et enormt stort ansvar.

Fagperson

Opsamling: Det første møde

Mange børn
husker ikke deres
første møde med
det kommunale
system

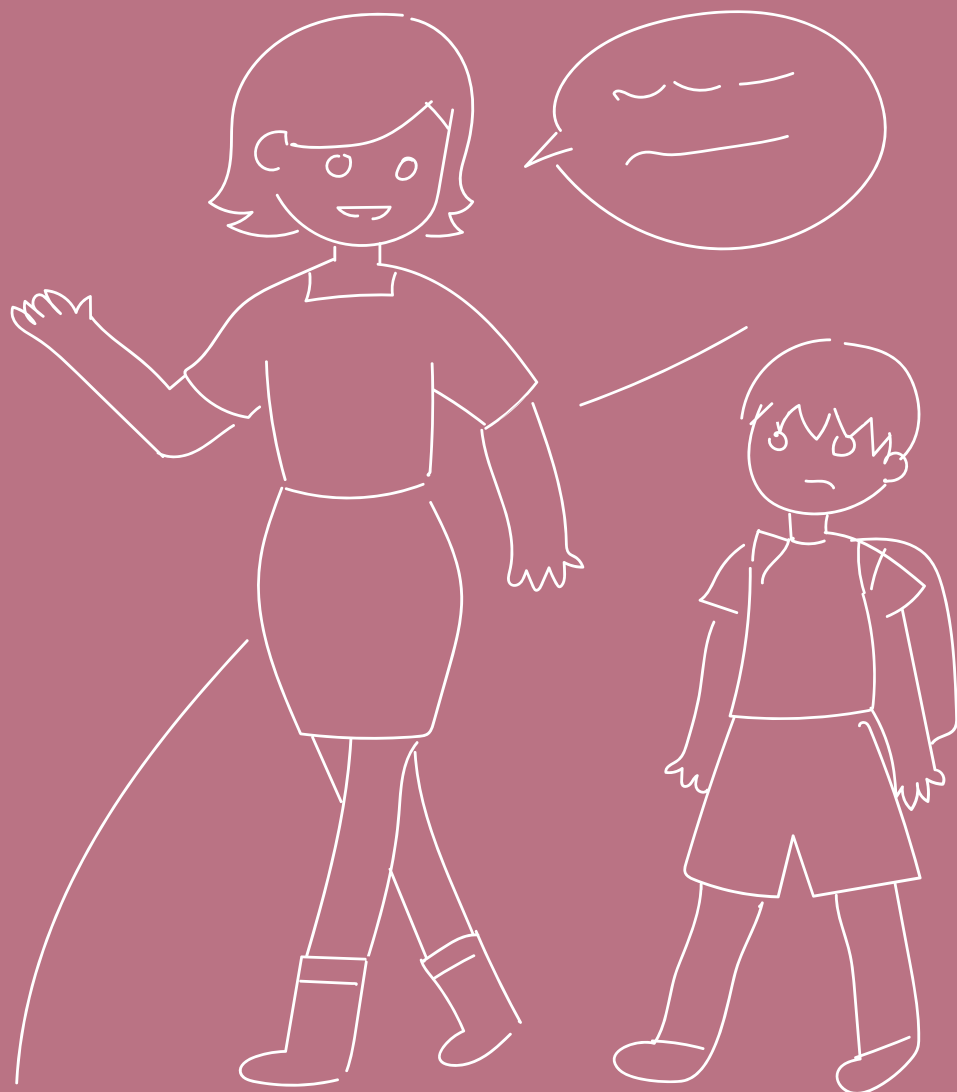
Mange af de børn, der
husker det første møde
med kommunen,
husker det som
overvældende,
grænseoverskridende
og sårbart – og
forbinder det med en
følelse af at blive
'afhørt'

Børnene er ofte
fanget i en
loyalitetsskonflikt
over for
forældrene og
frygter for mødets
konsekvenser

Anbefaling:
Fokuser på
relationsdannelsen
fra første møde ved
fx at have lidt
uformel smalltalk om
barnets interesser
og dele lidt om dig
selv

Anbefaling: Tydeliggør,
at socialrådgiver er på
barnets side ved
at være tydelig om
formål, social-
rådgiverens rolle og
næste skridt

Tema 2: Relation mellem barn og socialrådgiver

Efter vores første samtale, der var jeg sådan der, hende der skal jeg slet ikke have med at gøre, fordi det klikkede bare overhovedet ikke. Jeg havde ikke lyst til at gå til samtaler med dem eller noget som helst, fordi at jeg havde hende her

Alicia, 15 år

Relationen mellem barn og socialrådgiver er af stor betydning for barnets oplevelse af forløbet, men relationen udfordres ofte af væremåde, begrænset tid og mange skift

Indledning

Tema 2 omhandler barnets relation til sin socialrådgiver, da den viser sig vigtig for barnets oplevelse af forløbet. Konkret viser analysen, at relationen er afgørende for, at barnet føler sig tryk, og dermed også tør at fortælle om svære tematikker og føler sig hørt i dette. I temaet beskriver vi først børnenes kendskab og relation til deres socialrådgiver, som ofte er begrænset. Herfter undersøger vi, hvad der kendetegner en god relationsopbygning mellem socialrådgiver og barn. Til sidst ser vi på, hvilken betydning mange skift i voksne og socialrådgivere har for relationsdannelsen mellem barn og voksen.

Opmærksomhedspunkter

I kapitlet bruger vi eksempler fra børnenes fortællinger på, hvad en god relation til en voksen er. Disse eksempler kan også tage udgangspunkt i voksne ansat andre steder i systemet fx en kontaktperson, en pædagog, psykolog eller lignende. Det er vigtigt, at fremhæve, at socialrådgivere naturligvis ikke har de samme forudsætninger for at danne relation til et barn som eksempelvis en pædagog på et krisecenter. Formålet med at inddrage eksemplerne er at beskrive, hvor afgørende relationsdannelsen er for barnet og for, hvorvidt socialrådgiveren lykkes med at få adgang til barnets version af virkeligheden – hvorfor det er vigtigt, at rammerne i højere grad understøtter relationsdannelsen.

Lovgivning på området

Relationen mellem barnet eller den unge og socialrådgiveren er afgørende for barnet eller den unges oplevelse i det kommunale system, og tillidsfulde og trygge relationer er med til at skabe de bedste forudsætninger for inddragelse. En god relation er dermed vigtig for at leve op til lovgivningen om barnet eller den unges ret inddragelse, jf. servicelovens § 1, stk. 3 og § 46, stk. 3 (barnets lov § 5, stk. 1 og 2).

Ændringer som følge af barnets lov

Vigtigheden af den gode relation afspejler sig i barnets lov, hvor et af fokuspunkterne netop er, at der skal være færre skift og bedre kontinuitet i de kommunale indsatser og sagsbehandlingen. Barnets lov fastsætter, at arbejdet med det enkelte barn eller unge skal tilrettelægges med færrest mulige fagprofessionelle om barnet eller den unge, jf. § 8, stk. 2. Formålet med denne bestemmelse er at skabe de bedste forudsætninger for en god relation mellem barn eller ung og fagprofessionel. Derudover sikres kontinuitet i sagsbehandlingen også ved en ny bestemmelse i barnets lov, om at dele af sagsbehandlingen skal ske ved deltagelse af to rådgivere, jf. § 21, stk. 5.

2.1 Mange børn er i tvivl om, om de har en socialrådgiver eller har svært ved at huske dem

Børnenes oplevelser med deres socialrådgiver er præget af forvirring og usikkerhed. Kun få af børnene husker eller kender socialrådgiverens navn eller rolle i deres sag og er usikre på, om de overhovedet har en socialrådgiver. Andre husker en eller flere socialrådgivere mere tydeligt, ofte i de tilfælde, hvor de har mødt deres socialrådgiver flere gange.

For mange af børnene er 'socialrådgiver' heller ikke et begreb, de kender på forhånd eller ofte møder i daglig tale. De er derfor også ofte i tvivl om, hvem der er socialrådgiver, og hvem der er noget andet. Derfor fremhæves det også af en pige, at det kan være rart at få sat ord på, hvad sådan en er, og *hvad man skal bruge dem til*.

Flere børn husker i højere grad selve møderne med de voksne, som børnene kalder "voksne fra kommunen", og at de taler om nogle vigtige og "professionelle" ting til møderne. De husker, at de voksne har nogle spørgsmål med, der nogle gange kan føles lidt som en tjekliste, de skal i gennem, og at de skriver de ting ned, som børnene siger, undervejs.

”

Jeg har ikke snakket så meget med dem, det var bare rigtig professionelt. Sådan meget vigtig snak. Jeg snakkede kun med dem to gange, så jeg ved det ikke helt.

Daniella, 11 år

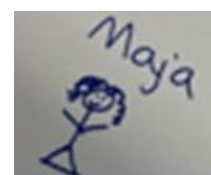
Enkelte af dem, der husker at have talt med en socialrådgiver, har indtryk af, at det er deres forælders socialrådgiver. Dette skaber nervøsitet hos børnene om at dele information, da de er bekymrede for, om deres forældre vil få at vide, hvad de siger, eller om det har negative konsekvenser for sagen.

Samlet set varierer det altså i høj grad mellem børnene, hvorvidt socialrådgiveren er en person, de husker, og som de oplever har haft indflydelse på deres sag. I interviewene kan flest børn kun huske deres socialrådgiver perifært eller slet ikke. Det skaber en forvirring om socialrådgiverens rolle og betyder, at børnene ikke ser socialrådgiveren som en allieret, som det ses i de tilfælde, hvor barnet har et bedre kendskab til deres socialrådgiver.

”

Jeg har haft en sagsbehandler, ja. Eller, hende har jeg jo så stadig. Jeg ved ikke, om det er en ... Jeg mener faktisk hun er et eller andet unge rådgiver, eller sådan noget. Det er sådan en blanding af noget. Hun hedder Maja. Hun har hjulpet rigtig meget.

Matilde, 14 år

2.2 Børn oplever, at socialrådgiverens væremåde er vigtig for at skabe en god relation

Nogle børn husker deres socialrådgiver tydeligere end andre. Men når de fortæller om deres forhold til socialrådgiveren, handler det ikke primært om socialrådgiverens rolle i sagen eller resultatet af samtalerne. I stedet fokuserer de på socialrådgiverens personlighed og væremåde overfor barnet. For eksempel er det meget markant for børnene, hvis socialrådgiveren har udvist venlighed, smilet eller haft en behagelig tone - og omvendt, hvis socialrådgiveren har været streng eller stillet svære spørgsmål, som børnene ikke forstod.

Især dårlige oplevelser med voksne i kommunen står klart i børnenes erindring. Den dårlige kemi kan manifestere sig på forskellige måder og have forskellige konsekvenser for børnenes forhold til socialrådgiveren. For nogle børn viser den dårlige kemi sig ved, at de oplever socialrådgiverne som uengagerede. Børnene føler, at deres historier ikke bliver lyttet til, og samtalen bevæger sig ikke ud over den "tjekliste", som nogle børn oplever, at socialrådgiveren har med. For andre børn nævnes ubehagelige oplevelser med socialrådgiverne, såsom at de stilles grænseoverskridende og direkte spørgsmål om deres sag, som de ikke har lyst til at svare på - og som konsekvens, mister de lysten til at deltage i møderne med kommunen.

Nogle af børnene reflekterer selv over, hvordan kemi med socialrådgiver har afgørende betydning for deres mod til at åbne op og samarbejde med kommunen. En pige på 17 år, der oplevede ikke at "klikke" med sin socialrådgiver, undrer sig over, hvorfor hun ikke var blevet spurgt, om hun selv synes, at socialrådgiveren er et godt match til hende. Andre børn pointerer, at de ikke føler, at de har indflydelse på, hvem de skal dele deres oplevelser med, og at de følte sig låst og forpligtet til at fortsætte med at deltage i møder med socialrådgivere, som de havde dårlige oplevelser med. Det faktum, at børnenes reaktioner eller kemien ikke adresseres af de voksne, får børnene til at føle, at de ikke har nogen indflydelse i sagen, hvilket igen hindrer dem i at sige det, de gerne vil sige, for at få den rette hjælp.

” Han lyttede ikke så tit til de ting jeg sagde. Og han var sådan... Altså... Virkelig ikke forstående. Og så kan jeg huske til en af samtalerne. Så begyndte jeg at græde. Og jeg gad ikke længere. Og så ville han ikke lade mig gå. Så det er jo mega ubehageligt. Altså jeg tror... Det ved jeg ikke. Jeg tror ikke han var så... forstående over det der med, at jeg stadig var et barn.

Samira, 13 år

2.3 De voksne, der skaber gode børnerelationer, er nærværende og engageret i barnet – ikke sagen

De voksne, der formår at opbygge solide relationer med børnene, adskiller sig ved deres evne til at udvise nærvær og engagement i barnet som helhed - og ikke blot i den specifikke sag. Det er ofte en pædagog i klubben, en lærer eller en kontaktperson på et krisecenter. Et barn beskriver eksempelvis, at hun talte med sine skolelærer, *fordi hun havde brug for nogen at tale med om det*, hvilket indikerer at det ofte er trykkespersoner fra børnenes hverdag, de deler deres oplevelser med.

De børn, der får en god relation til deres socialrådgiver, beskriver relationen som mere end blot en professionel interaktion; det er nærmere som at tale med en ven eller veninde, hvor samtalerne føles mere afslappede og ligeværdige i modsætning til en mere formel og distanceret relation. Selvom det kun er få børn, der har denne dybe forbindelse til deres socialrådgiver, er der socialrådgivere, som børnene fremhæver som særligt hjælpsomme. Når børnene taler om deres socialrådgivere, lægger de vægt på deres nærvær, evne til at holde øjenkontakt og lytte aktivt. Denne opmærksomhed viser for børnene, at socialrådgiveren er dedikeret til at hjælpe og støtte dem på en betydningsfuld måde. For børnene er det afgørende ikke blot socialrådgiverens faglige kompetencer eller fokus på den aktuelle sag, men snarere den personlige relation og følelsen af at blive set og forstået som individ.

Et eksempel på socialrådgivere, som børnene oplever oprigtigt interesserede, er ofte socialrådgivere, der er gode til at spørge ind og vise interesse for børnenes dagligdag og personlige liv ud over sag, for eksempel ved at spørge ind til barnets interesser. Det bekræfter børnene i, at de ses som mere end blot en sag, og at socialrådgiveren har en oprigtig interesse i deres trivsel og velbefindende.

Samlet set peger børnenes beskrivelser på, at det at socialrådgiveren investere tid i at lære barnet at kende på et personligt niveau, skaber et rum, hvor barnet føler sig set, hørt og forstået – og det giver dem lyst til at dele deres oplevelser.

Tegning af personer på krisecenteret, der beskrives som en blomst og en sol

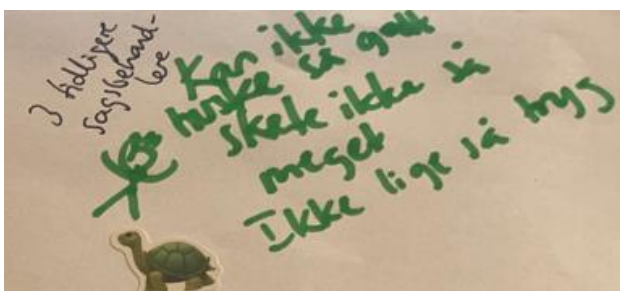
”

Altså, jeg synes også, hun stillede også de rigtige spørgsmål. Og så prøvede hun også at hjælpe til så meget som muligt. Hun gjorde meget ud af det. Man kunne godt mærke, at hun var meget involveret i det. Hun ville gerne gøre noget ud af det. Og det synes jeg var mega fedt.

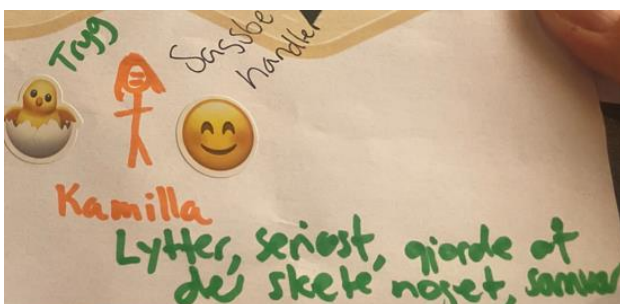
Alexander, 15 år

2.3.1 Den gode socialrådgiver kan skabe en god relation og sætte gang i sagen

Et eksempel på betydningen af en nærværende og engagerende tilgang til barnet ses i relationen mellem et barn og dets socialrådgiver, Kamilla, som illustreret i citatet til højre. Barnet udtrykker, at Kamilla virkelig forstår barnet og kender hende på et personligt niveau, fordi hun har givet sig tid til at lære barnet at kende først. Dette gør, at barnet føler sig tryk, og kan åbne op i sit eget tempo for at dele sine tanker og oplevelser med Kamilla. Denne dybe tillid og forbindelse tillader barnet at føle sig understøttet og set som individ, hvilket er afgørende for at skabe en meningsfuld relation mellem barn og socialrådgiver.

Tegning af de tre første socialrådgivere, som får en skildpadder fordi der ikke var fremgang i sagen

Tegning af den sidste socialrådgiver, som får en påskekylling og glad smiley, hun var sød og tryk

Eksemplet med Kamilla viser, at når socialrådgiveren investerer tid i at lære barnet at kende på et personligt niveau, føler barnet sig set, hørt og forstået. Denne tilgang medvirker desuden til, at Kamilla, sammenlignet med barnets to andre socialrådgivere, fremstår klar og tydelig i erindringen.

”

Vi havde tre sagsbehandlere før vi fik Kamilla. Altså, jeg kan ikke rigtig huske de andre sagsbehandlere, hvordan de så ud eller sådan noget. Jeg synes ikke, de hjalp så meget som Kamilla. Jeg følte, hun lyttede mere og tog os mere seriøst (...) Den første gang vi snakkede, så var det også mere sådan. At vi skulle... Kende hinanden. Eller lære hinanden at kende.. Så snakkede vi mere om, hvad jeg godt kunne lide at lave, og hvad min hobby var. Og så snakkede vi også lidt om hende...

Jeg har givet hende et klistermærke med ja, sådan en lille kylling.. Det er fordi, jeg følte mig tryk, når jeg snakkede med hende.

Julie, 13 år

2.4 Flere forskellige socialrådgivere svækker børnenes mulighed for at skabe en tryk relation

Etablering og opretholdelse af en tryk relation mellem barnet og socialrådgivere udfordres i flere tilfælde af skift i socialrådgivere og andre voksne omkring barnet i kommunen. Analyser af de anonymiserede sagsakter viser, at børn i gennemsnit er i kontakt med to forskellige socialrådgivere i løbet af deres sag. Det udfordres også af, at mange kommuner har et modtageteam, der håndterer underretninger og akutte sager. Derfor forsætter mange børn ikke med samme socialrådgiver, når deres sag overgår i et skift fra den akutte til den mere permanente fase.

Sådanne skift skaber dog betydelige udfordringer for børnene, der ud over at have svært ved at huske deres socialrådgivere, også kæmper med at skelne dem fra hinanden og fra andre voksne involveret i sagen.

De gentagende skift i kontakten til kommunen viser sig også ved at have negativ indvirkning på både relationsopbygning og barnets samlede oplevelse af sagsforløbet.

”

Det var de samme spørgsmål, der kom igen og igen. Og man havde ligesom svaret på det, så man blev lidt træt af, at være der til sidst. Fordi man følte ”nu har jeg sagt det” så.

Niels, 10 år

”

Og jeg ved ikke engang, om jeg skal se dem igen. Og så siger jeg bare alt muligt til dem, ikke? Altså noget af det... Det er sådan nogle af de dybeste hemmeligheder, jeg har. Altså der siger jeg det ligesom til nogen, som jeg ikke er sikker på, at jeg kommer til at se igen, eller hvad der foregår og sådan noget.

Denice, 16 år

Skiftene gør det udfordrende at etablere en tryk og tillidsfuld relation mellem barn og socialrådgiver, da hvert skift føles som at skulle begynde forfra. Børnene skal genfortælle deres historie til en ny og ukendt person, hvilket ikke blot er mentalt udmattende, men også kan være følelsesmæssigt belastende, da de må genåbne traumatiske oplevelser.

Den manglende kontinuitet og stabilitet i relationen til socialrådgiveren forstærker følelsen af utryk og gør det vanskeligt for børnene at føle sig tryk og åbne op under sagsmøderne.

Opsamling: Relationen mellem barn og socialrådgiver

Børnene har generelt svært ved at huske detaljer om deres socialrådgiver – og nogle børn er usikre på, om de overhovedet har en socialrådgiver

Gode oplevelser med socialrådgivere skyldes ofte de menneskelige kvaliteter hos den enkelte voksne, som børnene lægger vægt på såsom nærvær, empati og oprigtig interesse

Skift i socialrådgivere, manglende tid og tjeklister til sagsmøder er en barriere for relationsdannelsen barnet og socialrådgiver i mellem

Anbefaling: Invester tid til at skabe gode relationer til barnet og vis dem, at du er nærværende og engageret i barnet som individ – ikke kun sagen

Tema 3: Sagsmøder i børnehøjde

Jeg forstod slet ikke hvorfor, hun spurgte om de ting, hun spurgte om. Og det var ikke et hyggeligt miljø. Det var sådan meget sort og hvidt, og altså, der var ikke farver, billeder på væggene, planter, eller noget som helst. Det var ikke et sted, hvor man følte sig tilpas

Sif, 16 år

Sagsmøder kommer først i børnehøjde, hvis dialog, rammesætning, aktiviteter og fysiske omgivelser bidrager til tryghed

Indledning

Tema 3 omhandler de forskellige møder barnet deltager i i forbindelse med sin sag. Hvor tema 1 udelukkende fokuserer på barnets første møde, udfoldes her tematikker, der er gældende for møder i sagsforløbet generelt. Temaet hedder 'sagsmøder i børnehøjde', da et overordnet fund i analysen er, at børnene ofte oplever, at møderne netop ikke foregår i børnehøjde, hvilket fører til utryghed, tvivl og nervøsitet.

I temaet beskriver vi først, hvordan børnene ofte er i tvivl om baggrunden for møderne og deres formål. Derefter dykker vi ned i, hvordan børnene oplever tiden før møderne, og hvordan man kan forberede børnene i denne fase. Herefter hvordan børnene oplever selve møderne, hvor de får nogle svære og nærgående spørgsmål, og hvordan børnene oplever at møderne afsluttes, samt hvordan denne fase kan forbedres. Til sidst kommer vi ind på de fysiske rammers betydning for børnenes oplevelse.

Opmærksomhedspunkter

Når vi taler om sagsmøder, tager vi igen udgangspunkt i alle de møder, børnene beretter om i deres fortællinger om sagsforløbet uafhængig af myndighed. Det gør vi dels, fordi børnene sjældent kan beskrive, hvilken type af møde, de har deltaget i, og vi ved derfor ikke, om de har været hos kommunen eller en anden instans. Dels fordi flere af oplevelserne går igen, og flere af børnenes råd knytter sig til helt konkrete greb i møderne, som vurderes at være relevante uanset hvilken instans, der er tale om.

Lovgivning på området

I vejledningen til servicelovens § 48 punkt 147 angives det, at samtaler med barnet eller den unge skal ske på en kvalificeret og respektfuld måde, samt at samtalen skal foregå på en måde, som er afpasset alder, modenhed og selve sagen. Ved børnesamtaler angives det i vejledningen til servicelovens § 155 a i pkt. 85 (delvejledning 1 af 6 til barnets lov, pkt. 18) desuden, at afholdelse af samtalerne bør foregå i tryghedsskabende rammer.

Ændringer som følge af barnets lov

I barnets lov styrkes tilgangen til inddragelse, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved, at inddragelsen kan ske på andre måder end ved afholdelse af samtaler. Inddragelsen kan fx ske med alternative tilgange til kommunikation og skal i højere grad tilrettelægges ud fra barnet eller den unges præmisser og holdninger, jf. delvejledning 1 af 6 til barnets lov, pkt. 17.

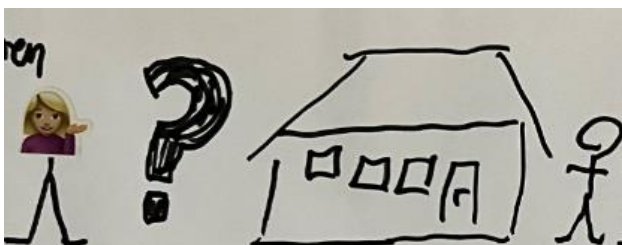

3.1 Når børnene skal møde voksne fra kommunen, er mange af børnene ofte i tvivl om mødets formål

For de fleste af børnene udgør sagsmøder en uundgåelig del af deres sagsforløb. For nogle børn er møderne en god oplevelse, hvor de kan fortælle om deres oplevelser, og føler at de voksne hjælper dem. Omvendt beskriver flere af børnene, at møderne ofte gør dem nervøse eller utilpasse.

På tværs af interviewene kommer dette bl.a. til udtryk, når børnene fortæller, at de ikke kender deres socialrådgivere og ikke ved, hvorfor de skal tale med de voksne. Flere børn kender ikke baggrunden for eller formålet med de enkelte møder, de deltager i.

Børnene beskriver, at dette kan føre til, at de bliver i tvivl om, hvad mødet skal bruges til og hvilke konsekvenser deres udtalelser kan få på længere sigt. Derudover mangler børnene ofte basal viden om mødets rammer, for eksempel hvor længe mødet varer, og hvem de skal tale med.

Tegning fra børneinterview af, at barnet ikke forstod halvdelen af det, socialrådgiveren fra kommunen sagde

Der var en hel masse ting, der foregik, ikke? Så var der den ene voksen, og så den anden og den tredje. Man kunne ikke rigtig nå at føle sig tryk.

Denice, 16 år

Den manglende klarhed om møderne efterlader børnene i en følelse af ikke at vide, hvad der skal ske på det konkrete møde. Usikkerhed om mødernes formål og mulige konsekvenser skaber utryghed hos børnene og bliver en barriere for, at de kan åbne op om deres tanker og følelser. Den manglende forklaring om mødernes formål, er således både u hensigtsmæssig for de børn, der oplever at befinde sig i en utryk og ubehagelig situation. Ligeledes kan det være u hensigtsmæssigt for fagpersonerne, da manglende tryghed hos barnet kan betyde, at de ikke deler vigtige informationer i sagen. Dette kan have en negativ indvirkning på kvaliteten af den hjælp barnet får, beslutningerne der træffes og dermed barnets trivsel.

Der kan jeg bare huske. Der gad jeg slet ikke at sige særlig meget. Fordi jeg var bange for, at jeg gjorde det endnu værre, end hvad det allerede var på det tidspunkt. Så jeg holdt mig faktisk bare tilbage, og jeg lyttede bare til, hvad hendes spørgsmål var, og bare svarede på dem.

Alicia, 15 år

3.1.1 Børnebrevne kan reducere utryghed og give børnene en bedre forståelse af, hvad der skal ske

Manglende klarhed om møder kommunikeret i børnehøjde er også noget, som flere fagpersoner beskriver som udfordringer i lignende sagsforløb. En fagperson beskriver, at hun synes socialrådgiverne skulle være bedre til at forklare børnene "Hvad kan den her børnesamtale for dig? Hvorfor er den vigtig for dig – og ikke bare vigtig for din sagsbehandler. Hvad kan det gøre forskel for dig at sidde herinde". Både fagpersoner og børnene selv beskriver desuden, at det er vigtigt, at formålet bliver beskrevet i et sprog, der giver mening for barnet, så der fx ikke bruges begreber, barnet ikke kender til, eller at disse som minimum forklares.

Forældre og fagpersoner peger på, at en del af løsningen på børnenes tvivl om baggrund for og formål med mødet, kunne være at sende børnene breve før sagsmøder. Disse breve kunne fx indeholde information om den/de voksne, som barnet skal tale med på mødet, information om formålet med mødet, et billede af mødelokalet samt en beskrivelse af børnenes grundlæggende rettigheder under sagsmøderne.

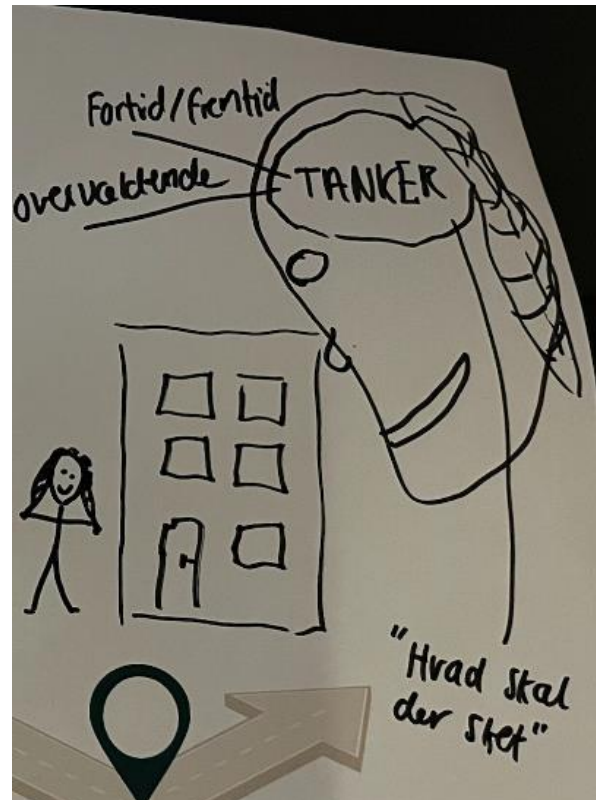
Det vil desuden være vigtigt, at brevet bliver skrevet i et sprog tilpasset barnets alder.

Analysen vidner om, at brevene kunne medvirke til at reducere utryghed og usikkerhed ved at give børnene en bedre forståelse af, hvad der skal ske under mødet. Ved at kende de voksne, de skal tale med og være bekendte med mødets formål, vil børnene måske føle sig mere forberedte og trygge forud for og i selve mødesituationen.

”

At nogen bare havde gjort det klart for mig, så jeg bedre forstod det. For jeg spurgte også min mor, fordi jeg vidste, at jeg skulle derhen, og hun kunne heller ikke huske det. Så det var meget mærkeligt, synes jeg.

Silja, 15 år

Tegning fra børneinterview af at de voksne skal være bedre til at fortælle, hvad der skal ske og hvorfor x, y, z sker

3.2 Flere børn oplever grænseoverskridende møder med følsomme spørgsmål og procedurefokuserede voksne

På selve møderne har flere børn på tværs af interviewene oplevelser fra sagsmøder, der ikke har været rare for dem. Udover, at sagsmøder for de fleste børn er en psykologisk stressende oplevelse, har flere børn fortællinger om, at deres grænser er blevet overskredet til sagsmøder. Eksempelvis idet spørgsmål bliver stillet i en ubehagelig tone (fx for koldt eller direkte), eller der er blevet spurgt ind til ting, som børnene ikke har haft lyst til at dele, fordi de ikke har følt sig trygge i relationen til socialrådgiveren under mødet.

Andre børn husker oplevelser, hvor de oplever, at der ikke er blevet lyttet, når de har sagt fra, eller hvor de er blevet tvunget til at blive fysisk til møder, som de gerne ville ud fra. Nogle børn beskriver følelsen af, at de voksne skynder sig gennem en tjekliste på møderne, eller at de bliver manipuleret til at svare på spørgsmål uden helt at forstå, hvad de svarer på. Dette kan opleves som, at socialrådgiverne ikke har tilstrækkelig tid eller rum til, at børnene kan åbne sig og dele deres oplevelser på en naturlig måde.

”

Det var lidt svært, for hun spurgte om mærkelige spørgsmål, synes jeg. Sådan meget ind til mine ting og sådan noget, hvor det jo ikke var det, jeg havde fået af vide agtig.

Andrea, 15 år

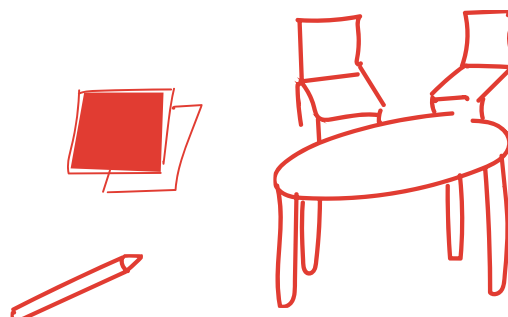
Derudover oplever nogle børn, at de voksne i kommunen ofte fremstår mere 'mekaniske' og fokuserede på proceduren frem for den menneskelige relation. Dette skaber en barriere for børnenes tillid til og åbenhed over for deres socialrådgivere. Nogle børn oplever derfor, at de ikke har mulighed for at tale om det, de gerne vil til møderne, og dermed svækkes deres perspektiv i sagsforløbet.

Det er socialrådgivernes opgave at sikre barnets tryghed og sikkerhed, og de er derfor til tider nødt til at stille følsomme og direkte spørgsmål, når de skal afklare barnets situation. Analysen peger derfor på, at opgaven ligger i at skabe en relation til barnet, hvor disse spørgsmål ikke opleves som grænseoverskridende, men hvor relationen mellem barnet og socialrådgiveren kan bære den svære samtale.

”

Det føles som om, der var et resultat som [socialrådgiver] gerne ville frem til. Hvis jeg ikke sagde noget, der matchede det resultat, hun gerne ville frem til, så prøvede hun lidt at dreje det.

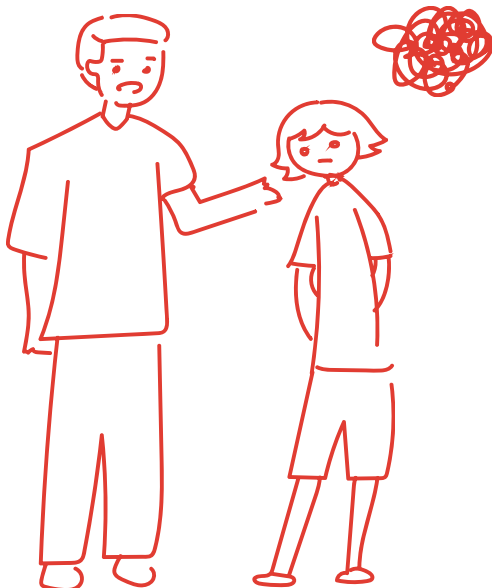
Sif, 16 år

3.3 Mange børn husker møder, hvor de voksne ikke har forstået det, børnene har sagt

På tværs af interviewene fortæller flere børn om oplevelser til møder, hvor de ikke har følt sig hørt, eller hvor det de har sagt, er blevet misforstået. Børnene fortæller, at misforståelserne på møderne fx kan handle om, at de *voksne forstår noget andet*, end det de har sagt eller en følelse af, at de har talt om *to forskellige ting*. Dette kan blive en udfordring for børnenes oplevelse af deres sagsforløb, da det kan betyde, at der træffes beslutninger, som ikke er i overensstemmelse med det, børnene føler, at de har sagt. Et enkelt barn fortæller eksempelvis, at den voksne fra kommunen efter et møde troede, at han gerne ville have samvær med sin far, selvom det ikke var tilfældet.

Børnene beskriver, at de sjældent har mulighed for at se eller godkende de voksnes noter fra møderne, hvilket betyder, at de ofte er usikre på, hvilke oplysninger socialrådgiveren tager med videre i sagsbehandlingen. Oftest finder børnene først (for)sent ud af, at de er blevet misforstået, og det er ofte en ubehagelig opdagelse for børnene, der ikke altid kan forstå, hvor misforståelsen er opstået. Derudover kan misforståelserne også medvirke til, at nogle børn efterfølgende skal forklare deres forældre, at deres ord er blevet misforstået til møderne.

”

Så fik min mor det der brev der [resume af fire møder med barnet]. De skrev ned. Og så var der sådan noget helt andet, end det jeg sådan rigtigt havde sagt. Der var måske nogle af ordene, som jeg havde sagt, at det var til ham og ikke til hende, og det var sådan som om, de ikke forstod det. Min mor spurgte, har du sagt det? Så sagde jeg sådan at det var til ham [far].

Sonia, 14 år

”

Jeg har aldrig følt mig hørt. Det eneste, jeg kan huske er, at det altid har været som om, vi snakkede om to forskellige ting.

Sif, 16 år

3.4 Flere børn forstår ikke de voksen-ord, der bruges til sagsmøder, og det svækker deres indflydelse

Nogle børn beskriver også oplevelsen af, at der 'bliver talt hen over hovedet på dem' til møder, fx ved at de voksne bruger *voksne ord*, stiller mærkelige spørgsmål eller taler så hurtigt, at det er svært at forstå. Oplevelser som disse efterlader børnene med en følelse af, at sagsmødet – og sagsforløbet – ikke er for deres skyld men for de voksnes skyld, og det kan påvirke deres følelse af ejerskab og tryghed ved sagsprocessen.

Fagpersonerne genkender, at børnene til tider oplever, at de bliver talt hen over hovedet. En fagperson beskriver: *Det er vildt svært for mange børn, fordi de ikke altid forstår, hvorfor de skal tale med personen, fordi de faktisk ikke forstår ordene, og de ikke rigtigt forstår, hvad det betyder.* En anden fagperson beskriver, at *hun ser mange børn, der ikke oplever sig forstået eller misforstået i dét, de har sagt til møder.* At nogle børn har svært ved at forstå ord, der anvendes til sagsmøder og/eller oplever at blive misforstået, vidner om, at man med fordel kunne styrke børnenes forståelse og position før, under og efter møder ved at tale mere i 'børnesprog' til møder og gøre mere ud af at forklare begreber, der anvendes til børnene.

”

Hun kunne faktisk have tænkt sig at få et brev til hende, skrevet til hende. Det tror, jeg har en kæmpe betydning. Jeg forestiller mig, at man vil huske det bedre.

Fagperson

Flere fagpersoner understreger vigtigheden af, at børnene bliver orienteret om, hvad de voksne skriver ned undervejs til møderne – dels for at styrke børnenes inddragelse under mødet og dels for at sikre, at de voksne har hørt børnenes ord korrekt.

”

Det er vigtigt, at der bliver aftalt; hvorfor dette møde, hvad skal det bruges til? Og så skriver jeg noter ned, mens vi taler, og så kan jeg godt se, at hans øjne kører rundt i hovedet, og så siger jeg så: Måske ved jeg fra mange andre børn, at det kan være vigtigt at vide, hvad skal man [de voksne] egentlig bruge det til? Og så spurgte jeg, om det også kunne være en god ide, hvis han fik at vide, hvad der skete på resten af mødet. Så han fik alle mellemregninger.

Fagperson

3.5 Rekvisitter kan hjælpe nogle børn, som har svært ved at udtrykke sig til møder med kommunen

Mange af børnene er som tidligere beskrevet stille under møder med kommunen pga. utryghed omkring mødets eventuelle konsekvenser, og fordi den voksne er en fremmed. Rekvisitter som legetøj, tegninger, bolde, talekort osv. kan være en hjælp for børn, som har svært ved at udtrykke sig mundtligt. Særligt yngre børn kan have behov for hjælp til at udtrykke sig, når det kan være svært at sætte ord på behov og følelser. At have et fælles tredje får børnene til at slappe af, samtidig med at de føler sig inddraget.

Flere børn beskriver, at det kan være rart at tegne, *fordi man kan blive lidt rolig*, eller at det kan hjælpe *at lege det, der skete derhjemme*. Andre børn beskriver, at små bamsedyr man kan *kramme eller røre ved, kan hjælpe en med at blive lidt glad til møderne*. Nogle børn beskriver også, at kort med eksempler på følelser kan være en god måde at komme *til at tale på*. Et andet værktøj, der bliver taget i brug er piktogrammer for at tage de svære emner ned i børnehøjde og for at gøre det nemmere at sætte ord på følelser (Sagsakt 67, s. 132).

Flere børn nævner, at en stor tavle har hjulpet dem til at forstå ting bedre under møderne, fordi de løbende kan følge med i den voksnes tegninger, forklaringer og noter på tavlen.

”

Det gav meget mere mening, da hun også skrev det ned, fordi så kunne jeg selv se det på tavlen. Så kunne vi begge to blive enige om, hvordan vi begge to tænkte. Hvad hun tænkte, da jeg sagde det til hende og sådan noget. Så er vi blevet enige om, hvordan det kan skrives og sige.

Lea, 14 år

Tegning fra børneinterview af, at det er rart med bamser eller rekvisitter

”

Hun havde givet mig små dyr med. Så hvis jeg ikke kunne være stille eller noget, så kunne jeg kramme eller røre ved dem. Så blev jeg lidt glad.

Melina, 10 år

Børnetegning fra interview af, at det er godt, hvis der bliver tegnet og skrevet på en tavle

3.5.1 Rekvisitter skal tilpasses det enkelte barns behov og anvendes i fællesskab med barnet

”

Den voksne tegnede en tidslinje ud fra vores historie (..) Kunne godt se nogenlunde, hvad hun lavede, men hun viste det ikke.. Hun skrev det for sig selv. Det var lidt mærkeligt. Det var jo vores tidslinje, og efter hun havde lavet det, tog hun det bare ned i sit hæfte.. Jeg ville gerne lige have set, om hun havde lavet det rigtigt.

Ayse, 11 år

”

Man kunne måske sådan gøre sådan, at de voksne måske giver et papir, og så kunne man skrive det ned.. Så man ikke behøver at fortælle så meget.

Niels, 10 år

Børnenes oplevelser med rekvisitter indikerer, at de kan mindske magtforholdet og øge trygheden, når barnet føler sig som en del af selve udfoldelsen af samtalen, frem for at det er en situation, hvor barnet bliver 'interviewet' af en fremmed voksen. Redskaberne kan hjælpe til at sætte ord på følelser fx ved at vise med størrelsen på en bold, hvor meget noget fylder inde i barnet, tegne hvordan livet hos mor eller far ser ud eller bare få lov at skrive i stedet for at svare, hvis barnet foretrækker det.

Hvis den voksne tegner eller skriver eller bruger rekvisitter 'på barnets vegne', er det vigtigt, at den voksne sikrer sig, at de har forstået barnet korrekt. Der skal være gennemsigtighed, så barnet tydeligt kan følge med i, hvad den voksne tegner eller skriver. En pige oplevede, at den voksne tegnede en tidslinje over pigens liv, men at den blev skjult for hende, og at hun ikke måtte se, hvad den voksne tegnede. Det gav hende følelsen af, at den voksne enten ikke lyttede oprigtigt eller 'skjulte' noget.

At der er forskel på, hvilke fysiske redskaber der understøtter børnene til møderne, er også en pointe, der fremhæves i interviewene med fagpersonerne.

Fagpersonerne understreger, at de voksne ikke blot skal kunne bruge et redskab eller en metode i samtalerne men flere forskellige redskaber, som *de kan jonglere med alt efter det enkelte barns behov.*

Alt i alt understreger ovenstående, at samtale-rekvisitter er væsentlige elementer i at gøre børnene mere tilpasse under sagsmøderne, fremme deres udtryksmuligheder og at sikre, der er en fælles forståelse af samtalen mellem barnet og socialrådgiveren undervejs i mødet.

3.6 At runde mødet af: Børnene har brug for at blive forsikret om, at den voksne har forstået dem

At nogle børn oplever, at de bliver misforstået til møder, kan også hænge sammen med at flere børn oplever, at møderne ikke rundes ordentligt af. Det er sjældent, at børnene bliver fortalt, hvad de voksne tager med sig fra mødet, og hvad det bruges til. Det kan sætte mange tanker i gang om, om den voksne misforstår barnets oplevelser, ønsker og behov. Nogle børn sidder tilbage med en følelse af, at de har 'udleveret' personlige og svære ting men er usikre på, om det er blevet forstået korrekt. Det er vigtigt for børnenes oplevelse, at samtalerne bliver rundet grundigt af, og at der er enighed om, hvad barnet har sagt samt eventuelt mulighed for opfølgning og kontakt, hvis barnet vil tilføje noget. Nogle børn har fået kontaktoplysninger til dette.

Visse børn har oplevet, at den voksne fra kommunen til sidst i samtalen fortæller, hvordan vedkommende har forstået barnets udsagn og følelser, og så har barnet kunne nikke til det eller korrigere, hvis der var misforståelser. Børnene oplever at denne praksis fungerer rigtig godt.

Andre børn oplever, at de ikke får fortalt alt det, de gerne vil på møderne. Her beskriver en pige, hvordan hun har været glad for at få en notesbog med hjem mellem møder, hvor hun kunne notere ting til kommende møde. Det var en god løsning, når hun gik *i sort* til møderne og glemte at sige meget af det, hun gerne ville.

Tegning fra børneinterview af et barn, der fortæller, hvordan han har det

Fagpersonerne nikker genkendende til, at det er vigtigt for børnene, at de bliver forsikret om, at den voksne har forstået dem. Det kan plage børnene længe efter mødet, hvis de er nervøse for, om de er blevet misforstået. En fagperson beskriver, at børnene ofte ikke får en opfølgning på møder og dermed ikke ved, "hvad de har givet videre til de her personer. De [børnene] har faktisk ikke ret stor indsigt i egen sag".

”

Der er jo mange, der kommer tilbage og har følt sig lyttet til. Men der er også en hel del børn som.. De har jo antennerne ude, så der kan være mange grunde til det, men som oplever sig ikke forstået eller misforstået i det, de har sagt. Og som kommer til, tror jeg ikke at føle sig forstået i det, de også gerne vil passe på med både mor og far. Jeg tror det bliver noget virkelig komplekst i de samtaler.

Fagperson

3.7 Mere nærvær og ro til møderne og fokus på børnenes signaler, kan styrke deres tryghed til møderne

Nogle børn er meget nervøse op til samtalerne og har svært ved at sætte ord på deres oplevelser i de givne rammer. De oplever ikke at have tid til at få sat ord på deres oplevelser, behov og ønsker og kan glemme vigtige detaljer, som så ikke medtages i sagen. Det kan derfor være relevant at kigge på rammerne for samtalerne, og om de passer lige godt til alle børn.

I interviewene med forældrene er der også flere, der beskriver oplevelser med uhensigtsmæssige møder i deres børns sagsforløb.

En forælder beskriver, at hendes barn "gik i baglås og løb ud af lokalet og havde det rigtig skidt", mens en anden forælder fortæller, at hendes barn "kom grædende ud. Jeg var virkelig rystet. Hvordan kan et voksent menneske... ikke se, at børnene ikke trives i situationen? Hvorfor blive ved med at spørge... stille så mange spørgsmål?" Samme forælder beskriver, at hun havde lyst til at klage over socialrådgiveren men ikke kunne finde overskud til det. Forældrenes oplevelser understøtter børnenes egne oplevelser, der viser, at nogle børn oplever meget grænseoverskridende sagsmøder – og at de voksne ikke altid formår at skabe trygge rammer under møderne.

Flere fagpersoner forklarer desuden, at de også ser flere udfordringer i børnenes sagsmøder. En fagperson beskriver, at der ofte er for meget *hastværk til møderne, og dette er ofte en barriere for, at børnene kan føle sig trygge.*

En anden fagperson fremhæver følgende værdier som noget, der med fordel kunne styrkes i børnenes sagsforløb: "Tid, ro og mildhed. "Når mennesker har oplevet noget traumatisk, skal vi møde dem med mildhed. Og mildhed handler ikke kun om at tale sødt, det handler simpelthen om den udstråling, du møder et menneske med". En tredje fagperson understreger i forlængelse heraf, at "det tager tid at afdække problematikker, og det er en udfordring, at de mennesker, der har børnene i deres hænder, har meget at gøre på kort tid".

På tværs af interviewene med børn, forældre og fagpersoner er det et gennemgående fund, at både tid, nærvær og socialrådgivernes tilgang til børnene kunne styrkes med det formål at skabe mere tryghed under møderne.

”

Jeg kan huske, at de slet ikke forstod et nej. Det var rigtig ubehageligt. For man følte sig jo ikke lyttet til overhovedet. Jeg blev ved med at sige ting. Og så stillede hun et spørgsmål, hvor jeg følte, at jeg lige havde svaret på det. Det kunne jeg slet ikke lide.

Silja, 15 år

3.7.1 Uddannelse i at tale med børn i sårbare situationer kan styrke barnets perspektiv i sagsforløbet

”

Det handler meget om den person, der kommer ud til barnet. Hvilken metode bruger de? Hvordan går de til barnet? Der er mange, der er låst i deres metoder og tilgang til børnene. Der er ret stor variation i fagpersoner.

Fagperson

I forlængelse af ovenstående nævner flere fagpersoner, at de oplever, at socialrådgiverne er låst fast i bestemte metoder til at tale med børn, og derfor ikke altid har det enkelte barns behov for øje i deres tilgang til børnene under møderne. På den baggrund peges på, at nogle socialrådgivere mangler et bredere repertoire af metoder og tilgange til børnene inden for de nuværende rammer. En fagperson nævner, at dette også kan være en konsekvens af at kommunerne har meget forskellige niveauer af 'voldsfagligheder', hvor nogle kommuner har specialister på området, mens andre kommuner ikke har dette, hvilket alt andet lige har betydning for den faglighed og kvalitet, barnet møder i systemet.

Forældre og fagpersoner peger på, at det kunne bidrage til bedre sagsforløb set fra barnets perspektiv, hvis flere socialrådgivere blev uddannet i at tale med børn i sårbare situationer. En sådan uddannelse kunne kvalificere socialrådgivernes tilgang til børnene og palette af metoder og dermed styrke barnets tryghed og oplevelse af at blive forstået og rummet til møder. Bedre kommunikationen mellem barnet og socialrådgiveren ville øge kvaliteten i sagsbehandlingen generelt, fordi barnets tryghed og perspektiv i højere grad løftes under hele sagsforløbet.

En fagperson nævner, at der alternativt kan sidde en børnefaglig fagperson med til møder fx en psykolog, terapeut eller barnets kontaktperson for på den måde at sikre barnets tryghed og perspektiv til møder. En anden fagperson foreslår, at der altid sidder to voksne med til møder for at sikre, at der er flere, der observerer barnets ord og signaler under mødet, fordi man som fagperson ofte observerer noget forskelligt.

Samlet set indikerer analysen, at fagligheden, herunder uddannelse og supervision i at tale med børn, er noget, der med fordel kunne styrkes for at øge kvaliteten af børnenes sagsforløb.

”

[Barnet] vil ikke tale med dem [socialrådgivere] igen. Min oplevelse er, at sagsbehandleren ikke er ordentligt uddannet til at snakke med børn. Og så står jeg med den her opgave, og børnene oplever det som et overgreb.

Forælder til barn på 11 og 13 år

3.8 Når børnene fortæller om deres sagsforløb tillægger de fysiske rammer betydning

”

Når man skal til sådan nogle samtaler der, så kunne det være meget nice, hvis man kom ind i et sted hvor det var meget åbent. Øhm... Hvor man følte sig velkommen. I stedet for hvor man så kommer ind i.. Øhm... Et sted hvor det ser meget dødt ud. Hvor man bliver lidt mere nervøs. Så et sted, hvor der er nogle farver, hvor der er noget legetøj. Og så måske nogle snacks. Det tror jeg at mange mennesker ville foretrække frem for et dyrt kontor.

Alexander, 15 år

Flere børn beskriver, at de fysiske rammer har betydning for deres oplevelser af sagsmøderne. Fx lægger børnene mærke til, om de fysiske rammer er hyggelige eller kolde, grå og mekaniske – og det har betydning for deres oplevelse af at føle sig velkomne og trygge under møder.

Børnene beskriver, at rum hvor der er 'noget' at kigge på (malerier, plakater, pynt, kunst), planter, farver på væggene, er med til at give dem følelsen af, at de føler sig bedre tilpas. Et barn fortæller, at åbne lokaler hvor man føler sig velkommen, er mere "nice end steder, der ser meget dødt ud, fordi det kan være med til at gøre en lidt mere nervøs".

Flere børn husker kommunen som en kold og grå bygning og lokaler med bare hvide vægge og få møbler fx et bord og to stole, der minder om afhøringslokaler.

Vigtigheden af trygge fysiske omgivelser ses også idet nogle børn synes, at online møder hjemmefra eller at socialrådgiveren kommer hjem til barnets bopæl, er mere trygt, fordi de sidder i deres vante omgivelser under mødet, hvilket kan gøre det til en bedre oplevelse. En forælder beskriver, at sagsmøderne med hendes børn er blevet afholdt hjemme hos dem selv i deres stue, og at hun oplevede, at det var en fordel for hendes børn, at møderne blev afholdt i et hyggeligt og trygt miljø frem for et koldt kommunekontor.

Børnetegning fra interview af at barnet har fået kakao hos kommunen, og at der var en stor trappe og mange stole

Opsamling: Sagsmøder i børnehøjde

Børnene er ofte i tvivl om formålet med deres sagsmøder fordi der mangler rammesætning i børnehøjde, og det skaber utryghed

Flere børn oplever grænseoverskridende møder med følsomme spørgsmål og procedurefokuserede voksne

For de børn, der oplever at føle sig misforstået eller savner opfølgning på og efter møderne, påvirkes tilliden til de voksne, der skal hjælpe dem

De fysiske rammer og rekvisitter har betydning for børnenes tryghedsfølelse og udtryksmuligheder under sagsmøder

Mange børn forstår ikke de voksen-ord, der bruges til sagsmøder, og det svækker børnenes indflydelse i sagsforløbet

Anbefaling: Brug elementer som børnebrev, 'børnesprog', fysiske rekvisitter og tydelig rammesætning og opsamling til at forbedre barnets oplevelse af møderne

Anbefaling: Prioriter kompetenceudvikling til socialrådgivere i at tale med børn i sårbare situationer

Tema 4: Rettigheder og medbestemmelse

Vi kunne ikke bestemme noget som helst. Så jeg troede bare, at jeg skulle gøre, hvad de havde sagt, og så tog jeg hjem til min far. Men det gad jeg ikke. Det var alt for langt væk fra min hverdag

Denice, 16 år

Manglende viden om deres rettigheder og muligheder for medbestemmelse skaber usikkerhed og frustration hos børnene

Indledning

Tema 4 omhandler barnets viden om rettigheder og medbestemmelse i sagsforløbet. Denne tematik er inddraget, da analysen viser, at børnene ofte oplever at have meget lidt viden om deres rettigheder og mulighed for medbestemmelse i sagerne. Først undersøger vi børnenes kendskab til deres rettigheder og medbestemmelsesmuligheder.

Derefter undersøger vi konsekvenserne af deres manglende viden. Til sidst ser vi på, hvordan møderne kan forbedres, så børnene bedre kan udøve deres rettigheder.

Opmærksomhedspunkter

I kapitlet medtages eksempler fra de møder og situationer, børnene kan huske og kan derfor stamme fra møder i andre instanser end den kommunale.

Lovgivning på området

Inddragelse er en central rettighed i både serviceloven og barnets lov. Vejledningen til § 47 i serviceloven angiver i punkt 144, at inddragelse af barnet eller den unge er afgørende for at nå formålet med indsatsen. En bisidder kan have en tryghedsskabende effekt, som kan bidrage til at barnet eller den unge kan give udtryk for sin uforbeholdne mening, og dermed udøve retten til inddragelse og medbestemmelse, hvorfor det er vigtigt, at der oplyses herom, jf. vejledning til servicelovens § 48 a, punkt 148.

Ændringer som følge af barnets lov

I udformningen af barnets lov har der været fokus på at sikre flere rettigheder til og løbende inddragelse af barnet eller den unge. § 5, stk. 2 fastsætter retten til indflydelse på forhold, der vedrører barnet eller den unge og med stk. 3 fastsættes, at deres synspunkt og perspektiv skal inddrages løbende - og ikke kun ved samtaler, som afholdes på bestemte tidspunkter. Desuden fastsætter § 8, at sagsbehandlingen skal tilrettelægges således, at barnet har mulighed for at udøve sine rettigheder ved at medvirke aktivt i sagsbehandlingsforløbet på lige fod med forældrene. Helt konkret udvides børns rettigheder også med loven i form af fx nedsættelse af aldersgrænsen for selvstændige partsbeføjelser i en række sager (§ 3) og nye regler, som giver børn ret til at anmode om bestemte afgørelser: At blive anbragt uden for hjemmet (§ 48), permanent anbringelse uden for hjemmet, hvis barnet er fyldt 10 år (§ 68), og at samvær udelukkende finder sted med støtteperson eller helt bliver suspenderet i en periode (§ 103).

En barriere for at børn kan realisere og udøve deres rettigheder, såsom inddragelse og medbestemmelse, er imidlertid manglende kendskab til disse rettigheder. Barnets lov forsøger at imødekomme denne udfordring på visse områder - fx er der som noget nyt indført krav om, at barnet skal oplyses om retten til en bisidder, jf. § 6, stk. 1. Derudover indføres der også med § 14, stk. 4 krav om, at der på kommunens hjemmeside er en synlig og let tilgængelig indgang til de kommunale myndigheder, som er specifikt målrettet til børn og unge.

4.1 Børnene er i tvivl om, hvad deres rettigheder er i forhold til de beslutninger, der træffes, og hvordan sagen forløber

Børneinterviewene tegner generelt et billede af, at børnene ikke føler sig tilstrækkeligt oplyst om deres rettigheder eller muligheder for indflydelse i deres sag hos kommunen. De er ofte i tvivl om deres mandat i forhold til de beslutninger, der træffes, og de savner følelsen af at kunne være med til at bestemme, hvad der skal ske. Denne mangel på viden om deres rettigheder kommer til udtryk på flere måder.

For det første viser det sig i børnenes reaktion på de konkrete udfald af deres sag. Selvom mange børn har følelser knyttet til de afgørelser, der træffes i deres sag, stiller de sjældent spørgsmål ved disse beslutninger og føler, at det er de voksne, der ved bedst. Dette kan resultere i, at børnene har svært ved at udtrykke deres egen holdning til afgørelserne. For eksempel har flere børn givet udtryk for, at de var kede af, at de ikke blev spurgt, når det blev afgjort, hvilken forælder de skulle bo hos efter en skilsmisse. De accepterede disse afgørelser som 'voksenbeslutninger' og havde en opfattelse af, at det i sidste ende var de voksne, der ved bedst, selvom de havde stærke følelser knyttet til situationen.

For det andet afspejler det sig i selve sagsforløbet, hvor børnene har begrænset viden om deres egne muligheder for medbestemmelse. De er ofte ikke klar over deres rettigheder, såsom retten til en bisidder under børnesamtaler, retten til ikke at svare på ubehagelige spørgsmål eller retten til at stoppe samtalen, hvis den føles grænseoverskridende. Dette kan føre til ubehagelige oplevelser for børnene, hvor de føler, at deres grænser bliver overskredet, og de ikke ved, hvordan de skal håndtere situationen. For eksempel har flere børn delt historier om ubehagelige møder med deres socialrådgiver, hvor de følte sig presset til at svare på spørgsmål, som de fandt ubehagelige eller grænseoverskridende.

I det følgende vil vi komme nærmere, hvordan børnenes oplevelse af sagsforløbet påvirkes af deres begrænsede kendskab til deres rettigheder og mulighed for medbestemmelse.

”

Jeg tror bare... Altså, jeg havde bare ikke noget kontrol over det. Fordi jeg ikke... Altså, indtil nu her, så vidste jeg jo faktisk ikke, at jeg bare kunne sige nej. Det blev der aldrig sagt til mig. At det er en mulighed at sige nej. Så jeg troede selvfølgelig bare at jeg skulle.

Samira, 13 år

4.2 Når børnenes grænser overskrides, påvirker det dem negativt og skader deres forhold og tillid til systemet

Nogle børn beskriver en frustration over manglen på information om deres rettigheder i møder med kommunen. Specielt de ældre børn fortæller, hvordan de i deres sag ikke har følt, at de kunne sætte grænser og sige fra undervejs i sagen og på konkrete møder. De mener heller ikke, at de er blevet informeret om, at de ikke var forpligtet til at svare på alle spørgsmål fra socialrådgiveren, eller at de havde ret til en bisidder til møderne. Når de tænker tilbage på forløbet, er det en viden, de gerne vil have haft.

Manglen på information om rettigheder har for nogle børn ført til ubehagelige minder, som de mener kunne være undgået med mere klarhed og støtte fra kommunen. De påpeger også, at de voksne fra kommunen burde have reageret på tegn på ubehag, som for eksempel gråd under møderne og udvist mere støtte og forståelse.

Nogle børn har også en oplevelse af, at deres mening ikke tages i betragtning, når der træffes beslutninger i deres sag. Det efterlader dem med en følelse af magtesløshed og frustration, når de har *prøvet, så godt de kan* at beskrive deres behov.

”

Når jeg har sagt det, så føler jeg ikke, at de har troet på det. Fordi jeg ikke havde et reelt bevis på det. Det har været sådan en ting, de bare har smidt til side. De har ikke rigtig troet på det og tænkt, at det er slemt.

Silja, 15 år

”

Jeg gad ikke den der samtale længere. Jeg følte, det var lidt voldsomt, at der sad to personer. Begge voksne. Jeg tror bare, jeg syntes, det var ubehageligt. Det var en ubehagelig situation. Og så ville jeg bare ikke længere. Så sagde jeg stop. Og så blev der ikke lyttet. Det gjorde, at jeg sådan fik det dårligt, og begyndte at græde.

Samira, 13 år

Andre børn beskriver, hvordan de føler sig magtesløse, når socialrådgiverne stiller tvivl om deres udsagn eller kræver beviser for deres påstande. Denne form for skepsis underminerer børnenes tillid til systemet og kan føre til, at de opgiver at deltage aktivt i deres sagsforløb.

Analysen viser, at de negative oplevelser kan have en problematisk indvirkning på børnenes følelse af at have indflydelse på deres egne sager og kan føre til, at de enten undlader at udtrykke deres mening, eller opgiver at gøre det, fordi de føler, at de ikke bliver lyttet til af de voksne. Dette kan have negative konsekvenser for at hjælpe barnet bedst muligt.

4.3 Børnene har brug for, at de voksne klæder dem bedre på til at kende deres rettigheder

På tværs af børneinterviewene fremgår det, at børnene stort set ikke oplever at være blevet oplyst om deres rettigheder i forbindelse med deres sager. Dette understøttes yderligere af analysen af sagsakter, hvor referater fra sagsmøder indikerer, at børnene sjældent bliver informeret om deres rettigheder, før socialrådgiveren begynder at spørge ind til barnets oplevelser.

En konsekvens af den manglende oplysning er, at børnene føler sig forpligtede til at acceptere beslutninger, der træffes i deres sag, uden at de kender til alternative muligheder, hvis beslutningen ikke fungerer for dem. Dette resulterer i, at børnene ofte ender med at sige ja til noget, de egentlig ikke ønsker, og efterfølgende finder det svært at ændre beslutningen.

Børnene forventer desuden, at de voksne tager ansvaret for at klæde dem ordentligt på til disse samtaler. Konkret efterspørger de, at de voksne bliver bedre til at spørge, hvad de synes om rammerne for sagsforløbet eller beslutninger, der bliver truffet og følge op på deres behov undervejs. Det kan for eksempel være, at spørge dem hvem de har lyst til at dele deres oplevelser med, hvor mødet skal foregå, eller hvad de synes, der er bedst for dem selv i deres sag.

Fagpersoner peger desuden på, at de voksne fx socialrådgivere med fordel kan benytte sig af særlige teknikker til at sikre børnenes tryghed og rettigheder under sagsmøder. Det kan fx være brug af aftalte pauser eller stop-skilte, som barnet kan holde op. Teknikker som disse kan hjælpe især yngre børn med at forstå og handle på deres rettigheder og være med til at fordr, at børnene føler sig mere trygge og inddragede i samtalerne.

”

Jeg var så - og jeg er stadig - mega taknemmelig for, at min pædagog spurgte mig om, hvem jeg ville snakke med. Det ved jeg ikke hvorfor, men jeg har aldrig hørt et rigtig, sådan, voksent menneske spørge: ”Hvem vil du snakke med?”.

Det var altid sådan ”Snak til mig”, ”Fortæl mig det” på en måde, ikke? Og det er ikke sådan: ”Hvem har du lyst til at åbne op til?” ”Hvem føler du dig tryk med at snakke om det her med?”

Og det føler jeg ændrede meget, fordi jeg følte ikke, at jeg ville få det samme ud, hvis jeg sagde det til ham, end hvis jeg sagde det til (min lærer, red).

Naima, 16 år

Opsamling: Rettigheder og medbestemmelse

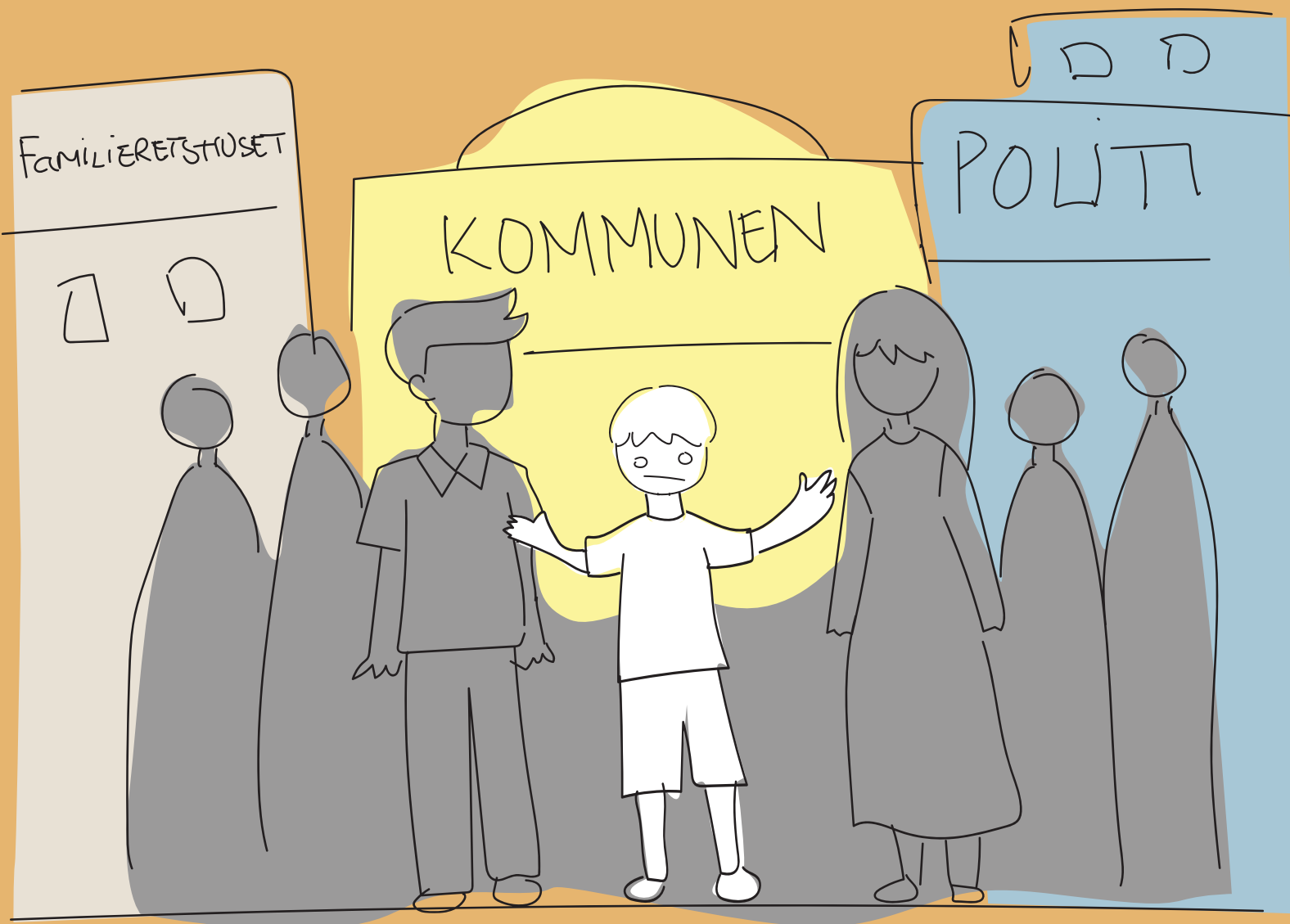
Børnene oplever sjældent, at de får oplyst deres rettigheder i samtaler med kommunen

Børnene føler sig ofte overset i beslutningsprocessen om deres sag, hvilket efterlader dem nervøse og bekymrede for samtaler med kommunen

For de børn, der oplever, at deres grænser overskrides, fx ved ikke at respektere når børn siger fra i samtalen, skades deres forhold og tillid til systemet

Anbefaling: Klæd barnet bedre på til at kende sine rettigheder, udøve indflydelse og handle ved uenigheder – i børnehøjde

Tema 5: Et helt sagsforløb

Altså, ved mig var det ligesom bare sådan: Hej, og så fortalte vi, og så bare farvel. Så...

Jeg vidste ikke rigtig, hvor lang tid det ville tage heller. Jeg vidste sådan ikke noget om det. Og det er måske også lidt rart at vide. Så man ikke går med det i baghovedet

Maja, 14 år

Flere børn er ofte i tvivl om, *hvad* der skal ske i deres sagsforløb, *hvem* de skal tale med, og *hvordan* de forskellige elementer og personer hænger sammen

Indledning

Tema 5 omhandler sagsforløbet som et samlet forløb. Temaet er medtaget, da analysen viser, at børnene kan føle sig 'glemt' mellem møderne. Først ser vi på børnenes oplevelse af det samlede sagsforløb, så hvordan skift og manglende overlevering kan true det gode sagsforløb, og bagefter hvilken betydning ventetid har for børnenes trivsel, samt hvordan dette kan håndteres. Til sidst belyser vi, hvordan afgørelser formidles til børnene, og hvordan de ville foretrække det.

Opmærksomhedspunkter

Formålet med dette tema er at belyse, hvordan institutionelle rammer som lange ventetider og skiftende personale påvirker børnene under deres forløb samt give inspiration til, hvordan de kan håndteres på en mere hensigtsmæssig måde.

Lovgivning på området

I servicelovens § 47 (barnets lov § 8, stk. 3) angives det, at det skal overvejes, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af barnet eller den unge. Desuden skal der jf. servicelovens § 19, stk. 2, udarbejdes en sammenhængende børnepolitik, som bl.a. indebærer at indsatser, der iværksættes over for børn med særlige behov for støtte, skal være sammenhængende og udføres på tværs af lovgivning, administrative strukturer og faglige kompetencer. Dette burde gerne bidrage til oplevelsen af et mere sammenhængende sagsforløb, da det skal indtænkes, fx hvordan dagtilbud kan inddrages i indsatsen over for børn.

Ændringer som følge af barnets lov

Færre skift og kontinuitet er et centralt fokuspunkt i barnets lov, og dette fokus kan også være med til at sikre en oplevelse af sammenhæng i sagsforløbet, da det bl.a. indebærer færrest mulige fagprofessionelle omkring barnet eller den unge, jf. § 8, stk. 2. Derudover kan bestemmelsen om, at dele af sagsbehandlingen skal se ved deltagelse af to rådgivere, jf. § 21, stk. 5, også være med til at sikre, at barnet eller den unge oplever færre skift, samt at overleveringen mellem socialrådgivere kan lettes.

I barnets lov fastsættes det også, at barnet eller den unge skal inddrages løbende, jf. § 5, stk. 3, hvilket muliggør, at sagsforløbet kan fremstå mindre fragmenteret, da forløbet bedre kan tilpasses det enkelte barn eller den unge og de individuelle behov. Et andet centralt fokusområde i barnets lov er større fleksibilitet i sagsforløbet, hvilket udmøntes ved justerede proceskrav – fx for opfølgning, som skal ske løbende frem for på fastsatte tidspunkter, jf. § 95.

5.1 Børnene kan ikke se den røde tråd i deres sagsforløb

Ser man på sagsforløbet i sin helhed, er børnenes oplevelser som regel præget af manglende overblik og sammenhæng i forløbet. Det skaber utryghed og usikkerhed hos børnene, da de ikke er klar over, hvad det næste skridt i deres sag er, og hvordan de forskellige voksne og møder hænger sammen. Det kan ifølge fagpersoner og forældre give *ondt i maven* eller føre til mistrivsel hos børnene.

Sammenhængen i forløbet – den røde tråd – kan ifølge børn og fagpersoner bl.a. skabes ved, at barnet får forklaret, hvad det næste skridt i deres sag er ved slutningen af hvert møde. Det kan fx være at fortælle, hvordan der følges op på det pågældende møde; hvad det næste møde handler om, og hvem der afholder det; eller at der skal træffes en beslutning, før der sker mere i sagen.

”

Altså, jeg tror, jeg havde det svært, fordi jeg gik hele tiden og tænkte på det. Altså, det gør jeg jo ikke mere, fordi nu er det overstået. Men det gjorde jeg jo, mens vi var i gang.

Maja, 14 år

”

De får ikke at vide, hvad der sker med den her viden, som du har givet videre til de her personer. De har faktisk ikke ret meget indsigt i egen sag. De ved ikke, hvad der kommer til at ske.

Fagperson

”

Og sådan lidt mere, at blive fortalt, hvad der kommer til at ske og sådan noget... Man ved aldrig rigtigt, hvad der skal ske. Og man ved ikke rigtigt, hvem man skal spørge om det. Og det er jo selvfølgelig ikke alle ting, de sådan ved på forhånd, men det er bare, jeg føler mig bare lidt sådan meget sådan, jeg har bare "fulgt en blind"-agtig. Når de sagde, der skulle ske noget, så gjorde jeg det bare og sådan noget. Men jeg vidste aldrig, hvad der skulle foregå, og sådan, hvordan ting fungerede.

Denice, 16 år

5.2 Skift og manglende overlevering kan true det gode sagsforløb

En anden grund til at børnene oplever deres forløb som fragmenterede er, at de møder mange forskellige voksne undervejs, og at der ofte også sker udskiftning i de voksne, de har kontakt med fx socialrådgivere og kontaktpersoner som beskrevet i tema 2. Skiftene skyldes fx sygemeldinger og jobskifte, der er svære at undgå.

Dog oplever en række af de interviewede børn, deres forældre og fagpersoner, at disse skift ofte håndteres uhensigtsmæssigt set fra barnets perspektiv. Det skyldes som regel, at der ikke kommunikeres særlig tydeligt til barnet om skiftet. Barnet kan pludselig ikke få mere information fra sin socialrådgiver eller blot få at vide, "Mette arbejder her ikke mere, så nu skal du tale med Jette i stedet for". Nogle børn ved ikke engang, hvorfor de har skiftet socialrådgiver.

Set fra barnets perspektiv indgår disse pludselige og uforklarlige skift ofte ind i en verden, der i forvejen er præget af mange voksne, skift og kortvarige relationer både i forbindelse med deres sag men også i resten af deres livsverden.

Ifølge en fagperson er det svært at dæmme op for denne udskiftning, og derfor er det vigtigt, at kommunen aktivt arbejder med at sikre gode overgange mellem skiftene, så barnet fortsat oplever progression i forløbet og relationen til de voksne i kommunen. Det kunne fx være ved, at den afgangende socialrådgiver ringer eller skriver til barnet og forklarer, hvorfor de ikke længere kan være barnets socialrådgiver, og runder relationen af på en venlig måde. Ligeledes kan den afgangende introducere barnet for den nye socialrådgiver, så barnet oplever, at der er en vis overlevering, så de ikke skal starte helt fra bunden med en ny voksen.

”

Jeg stoppede med at se hende kontaktpersonen, og så hørte jeg bare ikke længere fra dem. Men jeg spurgte heller ikke, hvad der var sket... Det var lidt underligt, for jeg vidste jo godt, det var hendes arbejde, men jeg var blevet lidt vant til at mødes med hende, og lidt som om vi var veninder-agtigt. Og så stoppede det bare. Tror ikke jeg tænkte så meget over det, jeg havde jo også rigtige veninder i min klasse. Jeg tror, det havde været lidt dejligere at få et ordentligt farvel eller få at vide, at 'nu stopper jeg med at se dig for, ja, nu skal der ske noget andet'.

Samira, 13 år

5.3 Lange og uklare ventetider giver ondt i maven og kan potentielt føre til mistrivsel

Et tredje forhold, der har en negativ effekt på sagsforløbet, er ventetider. Flere børn og forældre oplever lange ventetider i deres sag både hos kommunen og hos andre instanser.

Ventetiden på afgørelser i børnenes sag er en sårbar situation, hvor børnene ofte føler sig utrygge og bekymrede. Tiden synes at gå i stå, mens de nervøst venter på at få af vide, hvad fremtiden bringer for dem. Det kan fx være, når barnet ikke ved, hvor længe de skal vente på udvikling i sagen, som fører til en usikkerhed og nervøsitet for det videre forløb. Her er det i høj grad også den tid mellem møderne, hvor man kan gå med en knude i maven, som man ikke ved, hvornår går væk.

I sagsakterne ses også eksempler på utilfredshed med ventetider i sager. Fx en pige med selvmordstanker, der ikke får tilbudt den hjælp, hun har brug for på grund af sommerferie. Eller hvor en dreng tages ud af sin efterskole, fordi han ikke kan fungere der på egen hånd men ikke når at få ekstra støtte. Utilfredsheden ses i sagsakterne primært hos forældrene, da børnene ikke på samme måde er inkluderet i beslutningstagningen (og deres perspektiver derfor i mindre grad fremgår af sagsakterne).

”

Og der var en lang periode hvor en af mine piger, de gik med ondt i maven. Mm. For det havde været så lang tid..

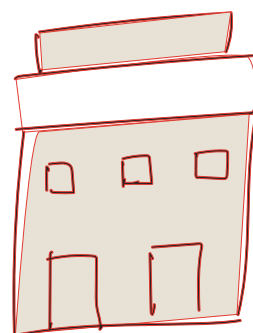
Forælder til barn på 14 år

Lange ventetider kan også have mere håndgribelige konsekvenser for barnets trivsel. Et barn fortæller bl.a. om, at hun mistrivedes på sin skole og gerne ville skifte men måtte vente et halvt år, da der skulle fældes dom i en sag om forældremyndighed. Ifølge moren kom barnet tydeligt i mistrivsel i perioden, hvor hun ikke kunne skifte skole, og først efter sagen om forældremyndighed var færdig, fik hun lov at skifte skole og blev *et andet barn*.

”

Og så ankede min far den der retssag, vi lige havde vundet. Og så gad han ikke have, at jeg fik lov til at skifte skole. Og så skulle jeg blive på den i et halvt år. Og det var meget, meget, meget irriterende. Men så, så vandt vi den anden retssag, der var højere. Og så vandt vi den. Og så kom jeg på [ny skole].

Bianca, 11 år

5.3.1 Klar kommunikation og opfølgning kan reducere bekymringen under ventetider

Fagpersonerne beskriver, hvordan de oplever, at børn går med en uro og *angst* i kroppen mellem møderne, og en understreger vigtigheden af, at man som fagperson bør tænke over, hvilken situation barnet er i – også i mellem møderne.

”

Jeg synes, at man som fagperson skal være bevidst om, at i det sekund, fagpersonen går ud af døren eller børnene forlader det her lokale, hvor de har haft møde i, så står barnet tilbage med alle de her frustrerende følelser og... Har jeg nu sagt for meget? Og hvad nu, hvis den forælder får noget at vide? Der er en utrolig angst indeni som barn.

Mmm... Og man være meget, meget bevidst om, at det har barnet hele tiden, indtil de hører fra den her sagsbehandler igen.

Fagperson

Som forslag til en løsning foreslår et barn, at de voksne kan prøve at fortælle om, hvad det er meningen, der skal ske i sagen og måske også give en indikation af, hvor lang tid det vil tage. På den måde kan man få lidt mere ro i maven og vide, hvad man skal forvente.

”

Det kan selvfølgelig godt være, at man ikke lige ved, hvor lang tid nogle af tingene vil tage. Men man kan i hvert fald sådan fortælle lidt om, hvad det er meningen, at der skal ske.

Maja, 14 år

5.4 Afgørelser overbringes ikke altid hensigtsmæssigt til børnene

I den afsluttende fase af en sag (eller et element i en sag) oplever flere børn, at de heller ikke her bliver taget i hånden. Når der træffes en afgørelse, er det for børnene ofte en kulmination på en proces, hvor de har skullet svare på svære spørgsmål, talt med mange voksne og ofte været i indre konflikt over hensyn til forældre, søskendes og egne følelser undervejs. Samtidig er det en afgørelse, der kan få store beslutninger for barnets liv, hvorfor det naturligt fylder enormt meget for barnet, hvad afgørelsen bliver og hvorfor.

”

Jeg kunne godt tænke mig, at hvis man har været inde og snakke med nogen, og der så bliver givet afslag, eller man bliver afvist, at man får en begrundelse. Om det så bliver sendt til ens forældre, hvor de så skal snakke med én om det, eller om det bliver sendt til ens e-mail, e-Boks, eller hvor det nu bliver sendt hen... men at man får en begrundelse for, hvorfor det er sket.

Matilde, 14 år

Flere børn har dog haft mindre gode oplevelser ifm. at modtage en afgørelse. De husker ikke at få nogen forklaring på baggrunden af afgørelsen, og i nogle tilfælde er de i tvivl om, hvad afgørelsen i det hele taget betyder for dem. Nogle børn fortæller også, at de har fået overleveret afgørelser i en svær loyalitetskonflikt fx fra en forælder, der har fået medhold i samvær imod barnets eget ønske, eller fra en socialrådgiver som barnet ikke har en tryk relation til.

Denne form for overlevering har gjort dem utrygge og efterladt dem med en følelse af magtesløshed og mangel på indflydelse på deres situation – særligt hvis afgørelsen går imod barnets reelle ønske. I disse tilfælde nævner børnene også, at det vil være rart at kunne stille spørgsmål og få forklaret årsagerne til beslutningen fx med sin socialrådgiver.

En utryk overlevering af information og manglende forklaring af afgørelsen i et sprog, børnene kan forstå, kan forhindre dem i at stille spørgsmål til beslutningen, høre om alternative muligheder eller forstå betydningen af beslutningen for deres sag. For selvom børnene har en oplevelse af, at afgørelserne bliver truffet af voksne, som 'i sidste ende ved bedst' – så efterspørger flere af børnene oplysninger om fortrydelsesret eller en 'plan B' i tilfælde af, at afgørelsen ikke er det bedste for dem alligevel.

På baggrund af den samlede analyse er det derfor afgørende, at de voksne i systemet arbejder aktivt på at sikre, at børnene får klare og forståelige forklaringer på afgørelser i deres sag og oplysninger om, hvad der er af muligheder, efter afgørelsen er truffet. Dette kan bidrage til at styrke børnenes følelse af medindflydelse, trykthed og tillid til systemet. Desuden bør overlevering af vigtige informationer ske på en måde, der tager hensyn til barnets alder, modenhed og individuelle behov, så de føler sig respekteret og inddraget i processen.

Opsamling: Et helt sagsforløb

Børnene forstår ofte ikke deres sagsforløb, og det fører til tvivl og nervøsitet

Det gode sagsforløb udfordres af uklarhed om forløbet, skiftende socialrådgivere og lange ventetider

Nogle børn oplever, at afgørelser i deres sager overbringes på uhensigtsmæssige måder, der ikke giver anledning til at få stillet eller besvaret spørgsmål

Anbefaling: Vær til rådighed, når børnene får afgørelser i deres sag, så de kan stille spørgsmål og får mulighed for at få forklaringer i børnehøjde

Anbefaling: Forklar barnet, hvad der skal ske, giv tilbagemeldinger til barnet løbende og sikr gode overdragelser ved skift i socialrådgiver

Yderligere fund

Familieretten, børnehuse og underretninger

Formålet med den første delanalyse har været at udføre en grundig analyse og kortlægning af barnets rejse gennem det kommunale system med fokus på børnenes perspektiver.

I løbet af analyseprocessen har det ikke overraskende vist sig, at når børnene har delt deres oplevelser med deres sagsforløb, har de nævnt flere forskellige myndighedsinstanser ud over kommunen. Undervejs i dataindsamlingen og analysearbejdet har vi identificeret flere relevante og vigtige emner fra både børn, forældre og fagpersoner, som dog har ligget uden for rammerne af denne undersøgelse. Disse emner opridses kort i dette kapitel.

6.1 Underretninger

På tværs af interviews med både børn, forældre og fagpersoner er underretninger et tilbagevendende emne. I de fleste børneinterviews nævnes underretninger ikke direkte, men der er nogle få børn, der beskriver, at de har fortalt voksne om, at de er blevet udsat for vold, men at de voksne enten ikke har handlet på deres fortælling, eller at de voksne har udarbejdet en underretning, som de vurderes ikke skal undersøges yderligere efter samtale med forældrene (der ofte er voldsudøvere). Denne observation understøttes af fagpersoner, der også oplever, at kommunerne kan have en tendens til ikke at handle på underretningerne. Lignende tilfælde ses i de anonymiserede sagsakter, der beskriver, hvordan der i flere tilfælde, hvor der af flere omgange er lavet underretning, hvor sagen kort efter er blevet afsluttet, før der så kom en ny underretning, og der til sidst blev igangsat en længere sag.

I sagsakterne er der også eksempler på sager, hvor der efter en underretning afholdes samtale med barnet, der benægter volden – sommetider allerede ved første samtale, andre gang lidt senere – hvorefter sagen lukkes. Ifølge fagpersonerne kan dette skyldes, at barnet ikke på så kort tid kan danne en tilstrækkelig tryk relation til den voksne, til at de kan stole på dem og fortælle om tingenes egentlige tilstand.

Fagpersonerne ser meget alvorligt på denne problematik, da det kan få den konsekvens, at børnene ikke får den hjælp, de har brug for og ikke kommer ind i systemet, selvom de burde. I tråd hermed fortæller en forælder, at hun har været bekymret for sit barn gennem længere tid, og at skolen har underrettet på barnet flere gange, men at kommunen ikke reagerer. Dette oplever hun som et systemsvigt og negligering af et barn i mistrivsel, der lever i et utrygt miljø. En anden forælder har omvendt oplevet, at hendes egen bekymring og 'råb om hjælp' til kommunen først blev taget alvorligt, da skolen lavede en underretning.

En fagperson påpeger desuden, at det er afgørende, at beskytte børn der åbner sig og betror sig til voksne om, at de er blevet udsat for vold. Hvis den voksnes første reaktion er at kontakte barnets forældre, beskyttes barnet ikke (forælderen er måske voldsudøver), men barnet kan tværtimod opleve, at den voldelige adfærd forværres, og at det ikke hjælper at betror sig til voksne.

Alt i alt indikerer analysen, at kommunernes praksis på underretningsområdet ikke fuldt ud sikrer, at børn og unge der udsættes for vold, får rettidig hjælp.

Flere typer af hjælpetilbud med lettere adgang, forældrerådgivning og styrket samarbejde i sager

6.2 Flere typer af hjælpetilbud med nemmere adgang

Flere forældre efterspørger lettere adgang til hjælp til børn, der har været udsat for vold. Dette ses både ved, at nogle forældre oplever, at deres børn ikke ønsker de støttetilbud, som kommunen tilbyder under sagsforløbet – og at børnene ikke tilbydes andre former for hjælp. Men det nævnes også som en problematik i lyset af, at børnene kan få en efterreaktion på deres sagsforløb – efter de er ude af systemet – og derfor ikke længere har mulighed for at få støtte fx psykologhjælp eller gruppeterapi. Opgaven med at finde passende hjælp og støtte til børnene lander derfor hos familien selv, hvilket kan være en ressourcekrævende udfordring at løse både personligt og økonomisk. En nemmere adgang til hjælp til børnene og flere typer af hjælpetilbud er således noget, flere forældre beskriver som noget, der kunne gøre en stor forskel for deres børn under og efter sagsforløbet, der ofte er en meget psykisk belastende situation for barnet.

6.3 Forældrerådgivning

I forældreinterviewene fremgår det, at nogle forældre har haft svært ved at støtte deres børn igennem sagsforløbene. En forælder påpeger, at der er en betydelig forskel mellem at hjælpe sine børn med 'normale' teenageproblemer og at støtte børn, der har angst og er bange for situationen. I denne sammenhæng efterspørger nogle forældre forældrerådgivning, der kan hjælpe den med at håndtere den ekstreme situation, det er at have børn, der er udsat for vold samt give gode råd til, hvordan man kan støtte sine børn, selv når man selv er under ekstremt pres og er bange. Dette afspejles også i sagsakterne, hvor forældrene ofte er oprevet og kede af situationen. Fx blev en mor så oprevet af at være anklaget for vold, at hun bagefter blev tilbudt ekstra støtte for bedst at bearbejde sine følelser (Kommune 1, sagsakt 2).

6.4 Børnehusene, Familieretshuset og Familieretten

På tværs af interviewene har de fleste børn erfaringer med at være i Familieretten, Familieretshuset eller Børnehusene i forbindelse med deres sagsforløb. Flere af børnene taler om Familieretten, Familieretshuset, Børnehusene og kommunen i flæng. Børnenes oplevelser i Familieretten, Familieretshuset og Børnehusene ligner på mange måder deres af beskrivelserne af kommunen. Der er både børn, der har haft gode oplevelser fx talt med sødt personale eller er blevet forstået godt i et Børnehus. Omvendt er der også børn, som har oplevet at blive misforstået til deres samtaler i Børnehuset eller følt sig utrygge. Det samme gælder Familieretten og Familieretshuset. For nogle børn har det været en ubehagelig oplevelse, et koldt sted, hvor de har været følelsesmæssigt belastede, mens det for andre børn har været en oplevelse af at få hjælp. På baggrund af børnenes beskrivelser af Familieretten, Familieretshuset og Børnehusene, kunne man med fordel undersøge børnenes oplevelser nærmere for at sikre deres tryghed og perspektiv, når de møder Børnehusene, Familieretshuset og Familieretten i deres sagsforløb.

Kommunerne samarbejder med politi og børnehuse om børnenes sagsforløb

6.5 Kommunens samarbejde med politiet og Børnehus

Kommuner er lovmæssigt forpligtet til at have udarbejdet et beredskab til forebyggelse, opsporing og håndtering af vold og overgreb mod børn. Heri skal det fremgå, hvordan kommunen arbejder med forebyggelse og opsporing, samt hvilke handleveje medarbejdere og ledere skal følge ved mistanke eller viden om overgreb mod børn.

I sagsakterne ses blandt andet et eksempel på et barn, der efter et seksuelt overgreb kom til udredning med det samme i Børnehuset for at få undersøgt sit mentale helbred. Dernæst er der ofte samarbejde i forbindelse med, hvordan afhøringerne skal forløbe for bedst at sikre, at barnet ikke påvirkes u hensigtsmæssigt. Fx en sag, hvor der blev vurderet, at politiet ikke skulle afhøre barnet af frygt for, hvordan barnet ville håndtere det.

Kommunernes praksis for samarbejde med politi og børnehuse undersøges nærmere i projektets delanalyse 2.

Metodebilag

Metode for og tilgang til børneinterviews

Analysen baserer sig på 24 kvalitative interviews med børn og unge i alderen 9-17 år, der har haft et kommunalt sagsforløb vedrørende *bekymring, mistanke eller viden* om vold i nære relationer. De kvalitative interviews er foretaget med henblik på at opnå viden og indsigt i børnenes livsverden – konkret deres oplevelser og perspektiver på deres sagsforløb. Interviewene har været eksplorativt funderet i den forstand, at interviewerne har forholdt sig åbent og nysgerrigt til børnenes oplevelser og narrativ.

Interviewene er gennemført i perioden november 2023 til marts 2024. Rekrutteringen af børneinformanter har fundet sted i tæt samarbejde med samarbejdsorganisationer, som har haft kontakt med børnene og dermed har kunne vurdere deres tilstand til at deltage i et interview. På den måde har vi kunnet beskytte børn, hvor et interview ville være en for stor følelsesmæssig belastning. Børnene er desuden blevet informeret om frivilligheden og muligheden for at trække deres deltagelse tilbage. Følgende samarbejdsorganisationer fra hele Danmark har bistået i rekruttering af børn og unge:

- Bella Vista Krisecenter
- Børnetræet
- Danner
- De fem børnehuse
- Indsats Unik
- Krisecenter Fyn
- Krisecenter Randers
- Mødrehjælpen
- Ringsted Krisecenter

Rekrutteringen af børn har været en udfordrende proces, hvilket understreger emnets alvorlighed. For mange børn er det sårbart, følelsesmæssigt udfordrende og skamfuldt at tale om deres oplevelser og følelser i relation til deres sagsforløb.

Dette har gjort det udfordrende at rekruttere børnene. Vi er derfor dybt taknemmelige for samarbejdsorganisationernes hjælp og for de modige børn og unge, der har sagt ja til interviews.

Nedenstående tabeller viser fordelingen på voldstype, køn og alder på børnene:

Voldstype	Fordeling af voldstype
Psykisk vold	24*
Fysisk vold	11
Seksuel vold	2
Uoplyst	2**

Køn og alder***	10-13 år	14-17 år
Dreng	4	1
Pige	7	12

Interviewene er tilrettelagt i overensstemmelse med Red Barnets principper for børneinddragelse og er udført under forudsætninger om transparens og information, frivillighed, respekt, relevans, alderssvarende metoder, inklusion og ansvarlighed.

Interviewene er bl.a. blevet gennemført med to forskellige interviewguides afhængigt af børnenes alder (10-13 år og 14-17 år). De har haft en åben og eksplorativ karakter for at give plads til at barnets egen historie, og der har været stor bevidsthed om ikke at stille spørgsmål, der kunne (re)traumatisere barnet.

*12 børn har haft en kommunal sag angående psykisk vold. Det er noteret at alle 24 børns sager omhandlende psykisk vold, da oplevelser med fysisk og seksuel vold også indebærer psykisk vold

** For to af børnene har det ikke været muligt at få oplysninger om de(n) voldsform(er), deres sager har omhandlet.

***Tabellen opsummerer på børnenes reelle alder. I citaterne er alderen anonymiseret, og derfor justeret et år op eller ned.

Metode for og tilgang til børneinterviews

Interviewguiden til interviewene er udviklet på baggrund af en grundig gennemgang af litteratur på området. Interviewguiden vedrører forskellige trin i sagsforløb samt de største udfordringer, som børn kan stå over for, når de kommer i kontakt med det kommunale system i sager med mistanke eller viden om vold. Interviewguiden er desuden kvalificeret af Red Barnets fagpersoner på området.

Interviewguiden omfattede bl.a. følgende temaer:

- Oplevelser af sagsmøder
- Relation til socialrådgiverne
- Indflydelse og medbestemmelse
- Rettigheder og information

Alle interviews er gennemført med udgangspunkt i en sagsrejse – et billede af en vej på et A3-papir, som et fælles tredje at tale ud fra og tegne barnets oplevelser på. Udover at tegne-aktiviteten har været tryghedsskabende for barnet under interviewet, har det også været et metodisk dialogværktøj i vores tilgang til børnene.

At tegne sammen har styrket dialogen mellem interviewer og barnet, blandt andet ved at intervieweren løbende via tegningerne har kunnet tjekke op på, om de har forstået barnet rigtigt. Desuden har det været et redskab til at kunne konkretisere nogle af spørgsmålene, fx *'Hvordan synes du, vi skal tegne socialrådgiverens mund til mødet?'* Hvorefter interviewer har kunne spørge ind til, hvorfor munden skulle se sådan ud. På den måde har det været muligt at opnå detaljeret viden om barnets oplevelser uden at stille meget direkte eller abstrakte spørgsmål.

Interviewene er gennemført på lokationer efter barnets ønske. De fleste interviews er afholdt på barnets bopæl – enten hjemme hos barnet eller på det krisecenter, hvor barnet har boet på interviewtidspunktet. Børnene har selv valgt, hvor og hvordan de ville sidde under interviewet, for eksempel ved siden af interviewer på en sofa eller sammen på gulvet. På den måde er det sikret, at barnet har følt sig hjemme i de fysiske rammer.

Alle interviews er gennemført personligt af konsulenter med stor erfaring i interviews af børn med en empatisk og mild tilgang til børnene og med en stor opmærksomhed på børnenes verbale og non-verbale signaler under hele interviewet.

Alle interviews er afsluttet med spørgsmål om, hvordan det har været for barnet at deltage, samt om der er noget, vi har glemt at spørge ind til. Derefter har barnet fået biografbilletter som tak og på den måde er interviewet afrundet på en hyggelig måde.

Efter interviewene er der sendt personlige opfølgende takke-videoer til børnene med de vigtigste fund og anerkendelse af deres bidrag.

Alle interviews er blevet transskriberet og gennemgået på en mønstergenkendelsesworkshop. Herefter er der blevet udarbejdet et citatkatalog.

Red Barnet har desuden gennemhørt alle interviews med børn og givet løbende feedback på interviewteknik.

Interviews med forældre og fagpersoner samt sagsaktsanalyse

Forældreinterviews

Der er gennemført seks kvalitative interviews med forældre for at opnå en dybere forståelse af deres børns oplevelser med det kommunale system. Vi har rekrutteret forældrene via kommunikation om barnets interview. Her har vi spurgt forælderen, om de ville deltage i et interview (hvis forælderen virkede åben over for det), og derefter har vi lavet en aftale om interviewet.

Interviewguiden til forældrene har bl.a. centreret sig om emner som deres oplevelser af deres børns følelsesmæssige reaktioner på sagsforløbet, eller hvordan barnet er blevet hjulpet/ikke er blevet hjulpet. Afslutningsvis har vi spurgt forældrene, hvad de synes, der kan styrke kommunale sagsforløbet på voldsområdet set fra deres forældreperspektiv.

Interviewene er gennemført af de samme konsulenter, der har gennemført børneinterviewene. Interviewerne har haft stor opmærksomhed på, at det er følsomt for forældrene at tale om deres børns og egen situation, og interviewerne har dermed været meget empatiske og med fokus på at skabe en tryk interviewsituation.

Forældreinterviewene er primært gennemført over Microsoft Teams, mens et enkelt interview er gennemført hjemme hos en respondent. Alle interviews er blevet transskriberet og tematisk gennemgået i overensstemmelse med temaer, der er identificeret i børneinterviewene.

Fagperson-interviews

Analysen baserer sig derudover på fem kvalitative interviews med fagpersoner rekrutteret fra samarbejdsorganisationer og krisecentre.

Interviewguiden er udviklet med fokus på fagpersonernes professionelle oplevelser af, hvordan det er for børnene at gennemgå et kommunalt sagsforløb.

Derudover har interviewet haft fokus på de styrker, svagheder og muligheder, de ser i det kommunale arbejde med børnesager på voldsområdet. Interviewguiden er desuden baseret på centrale fund fra børneinterviewene, som fagpersonerne er blevet bedt om at nuancere med deres egne erfaringer.

Interviewene er gennemført af de samme konsulenter, der også har gennemført børne- og forældreinterviews. Fagpersonernes interviews blev primært afholdt via Microsoft Teams. Alle interviews er blevet transskriberet og tematisk gennemgået for at identificere relevante temaer, der er opstået i børneinterviewene.

Sagsakter

For at opnå en dybere viden om kommunernes håndtering af sagsakter indgår der data fra 15 sagsakter i rapporten. Sagsakterne er fra projektets tre samarbejdskommuner: Glostrup (2), Jammerbugt (8) og Bornholm Kommune (5).

Sagsakterne er udvalgte med et kriterie om at opnå et dybere indblik i kommunale sagsforløb – både sagsforløb, der er gået godt, og sagsforløb der har været udfordrende for at få et nuancerede indblik i en del af kommunernes håndtering af sagsakter.

Sagsakterne er først blevet kodet åbent for at komme frem til typen af vold, tidslinjen i sagen og for at lave et kort resume. Herefter er de tematisk kodet efter tre overordnede parametre. 1) Barnets touch points med kommunen for at undersøge de fysiske rammer for mødet med kommunen, barnets primære kontakter og den overordnede tilgang til barnet. 2) Samarbejde mellem politi og kommune, og om det har været nødvendigt at sparre med Børnehus. 3) Vurdering om kommunen har handlet efter deres egen beredskabsplan.

Oversigt over datakilder samt metodiske overvejelser

Kombinationen af de fire datakilder har bidraget til en dybdegående kortlægning og analyse af barnets vej gennem det kommunale system. Undersøgelsen har lagt mest vægt på og primært taget udgangspunkt i børnenes egne perspektiver.

Rekrutteringen af børneinformanter har dog været udfordrende, især når det drejer sig om børn, hvor der har været mistanke, bekymring eller viden om seksuel vold og drenge generelt. Disse grupper udgør derfor en mindre andel af datagrundlaget for rapporten.

Nogle børn kan dog repræsentere seksuel vold uden vores viden, da det ifølge fagpersoner er en voldstype, som børnene ofte er mindre verbale omkring. Desuden har drengene generelt været en smule mere tilbageholdende under interviewene og har haft lidt sværere ved at sætte ord på deres oplevelser. Dette betyder, at der er en overvægt af citater i rapporten, der stammer fra interviews med piger.

Et andet opmærksomhedspunkt i rapporten er, at børnene befandt sig på forskellige stadier i deres sagsforløb på tidspunktet for interviewene. De fleste børn var enten midt i deres sagsforløb eller havde afsluttet det for nylig. Dette betyder, at børnenes oplevelser har været friske i hukommelsen (selvom de har haft svært ved at huske mange ting), men det betyder også, at børnene har beskrevet deres sagsforløb fra forskellige udgangspunkter.

Tabellerne i højre side illustrerer en oversigt over rapportens fire datakilder.

Datakilder	Antal
Børneinterviews	24
Forældreinterviews	6
Fagpersoninterviews	5
Sagsakter	15

Epinion København

Ryesgade 3F
2200 København N
Danmark
T: +45 87 30 95 00
E: copenhagen@epinionglobal.com
www.epinionglobal.com

Epinion Aarhus

Fellow Workspace
Mariane Thomsens Gade 4B
8000 Aarhus
Denmark
T: +45 87 30 95 00
E: aarhus@epinionglobal.com